



СЛОВО

Без мови немає нації

slovo.prosvita.com.ua

ч. 27 (300)
7–13 липня
2005 р.

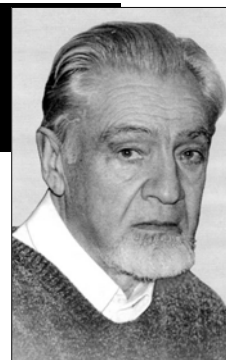
Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА



Фотопогляд: «Купальський вінок»

Фото І. Пилипенка



Володимир ВОЙТЕНКО:
68% громадян
України бояться
втратити роботу.
Що робити
безробітним?

Стор. 3



**Просвітяни наголошують на
ролі громадськості в
обстоюванні принципових
питань національного
розвитку, зокрема мовних.**

Стор. 4–5



**Чарівна Марічка
усміхається
через роки.**

Стор. 13

**“Писання для
нього було
способом
існування.
Для нього
найголовніше
було щодня
сісти за
робочий стіл і
працювати”.**



Стор. 10–11

**УСЬОГО НА РАХУНКУ
ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ –
701 821 грн. 53 коп.**

ВІД ШЕФ-РЕДАКТОРА

Проблема свободи совісті й надання ідентифікаційних номерів, яка широко обговорюється в суспільстві, набагато ширша, аніж вона означена, і виходить на проблему конфлікту культур і цивілізацій, на проблему стосунків особистості і суспільства, суверена і сюзерена, влади земної й небесної. Це проблема постійного зазіхання на особистість із боку будь-якої влади за будь-якої формації: чи це були раб і господар, чи то васал і феодал... чи це буде сьогоднішній олігарх-роботодавець і працівник. Як натеper згаданий роботодавець набуває ваги життєдавця...

З історії ми знаємо, якими спротивами супроводжувалися процеси ранньоісторичної ідентифікації, коли шляхом перепису намагалися обмежити особистість і її права на вільне пересування... Були заколоти, були повстання, були війни... Не забуваймо, що певною мірою формуванням нового віровчення — християнства — Рим може завдячувати домаганню своїми переписами обмежити особистість на її міграційні потреби...

Збирання подушного було наслідком ранньоісторичної ідентифікації. Герой поеми “Мертві душі” нашого геніального М. В. Гоголя — Чичиков є втіленням абсурду переписів та ідентифікацій. А чого варта історія, відбита в повісті Ю. Тинянова “Поручик Кіже”, де віртуальна особистість завдає стільки клопоту російським чиновникам.

Проте я не можу оминати увагою і той лад, де процес ідентифікації було піднесено майже до абсолюту: “Нет печати — нет человека”... Для того

У БОГА НЕМАЄ КОПІЙ

щоб вирватися (у точному значенні слова) із села, потрібно було або вербуватися, або ж скоїти злочин, — лише тоді ти міг одержати довідку, яка свідчила про твою ідентичність.

Можна було прожити ціле життя неідентифікованим у зоні замешкання, де тебе не лише формально ідентифікували, але й класифікували — голови колгоспів, коменданти гуртожитків, бригадири і просто “бугри”...

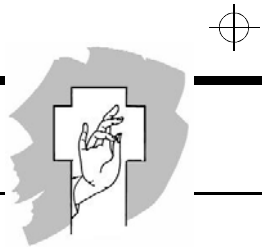
Шлях до міста кожного мого ровесника — це шлях ідентифікації з твоєю нацією, яку називали нацією бандерівців, власовців і просто зрадників, це шлях приниження, коли тебе ставили щоразу на місце — “хохол”, це втрачання себе, адже в тебе відбирали твою мову, твої звичаї, твою історію... Шлях ідентифікації, який я пройшов особисто, — це шлях намагання відлучити мене від національних духовних первнів, шлях накидання мені абстрактної категорії — “советській”... Цього не слід забувати.

Проте, — які загрози несуть глобалістичні ідентифікаційні процеси? Про них також варто думати і запобігати найважливішому: розмиванню особистості, яке відбувається через потужні інформаційні, квазікультурні та економічні чинники. У Бога немає копій: кожна людина неповторна — від пучок до голосу. На превеликий жаль, цивілізація, прогрес, технічно озброюючи людину, здебільшого роззброюють її духовно. Інтенсивні цивілізаційні процеси останніх десятиріч супроводжуються прискореною

моральною деградацією, духовною спустошеністю, інтелектуальним убожеством. Доцільність витісняє цінність, прагматизм — душевну піднесеність. Економіко-центристська ідеологія, яка запанувала у світі, намагається підім’яти під себе всі складові божественної природи людини. Тому наше завдання полягає не в протестах, запереченні цивілізаційних здобутків, а в духовній кристалізації кожної особистості. Адже число, як і літера, — це велика абстракція, якою, власне, є і сам поділений ЧАС. І кожне ім’я є знаком особистості, своєрідною оболонкою нашого “Я”. І оте “Я” потрібно оберігати все життя від сатани, який хоче нас означити числом, від процесів “чипізації”, які набувають поширення у світі. Ідентифікація особи ніколи не буде означена лише цифрою або чипом, — вона у внутрішньому стані людини, у вірі, у відданості справі, якій людина служить. Тож поважаючи своїх громадян, їх право на свободу совісті, право на віросповідання й решту природних, невідчужуваних прав людини, гарантованих Конституцією, держава має подбати про альтернативні шляхи виконання громадянського обов’язку щодо ідентифікаційних номерів, пам’ятаючи, що технології контролю за поведінкою громадянина, формування масової свідомості й маніпулювання нею можуть обернутися проти самої людини. Тобто — засягнути на її душу.

Павло МОВЧАН

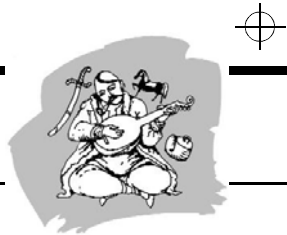




Мешканці села П'ядики Коломийського району Івано-Франківської обл. (ч/з Романюк В. Ф.)

Амброзьяк Д. М. Андріїв Р. В. Андріїв У. Л. Андріішин В. М. Андріішин М. Андріяш М. В. Андрусак Андрусак В. Ю. Андрусак Г. С. Андрусак Д. Ю. Андрусак Є. М. Андрусак М. Андрусак Ю. І. Андрухович Б. В. Андрухович Б. І. Андрухович В. Б. Андрухович Г. І. Андрухович Х. В. Аннюк В. Арсак Ю. М. Бабіїв М. М. Бабіїв М. Ф. Бабійчук В. І. Бабійчук Г. Бабійчук Г. Бабійчук І. П. Бабійчук М. Бабійчук М. В. Бабійчук О. В. Бабійчук О. В. Бабійчук П. Бабійчук П. П. Багай М. А. Багрійчук В. В. Барабаш Є. Бейковська А. Д. Беланюк Г. Т. Белдик М. В. Белдик М. О. Бенев'ят М. Бенев'ят Р. Беньковська М. М. Беньковський М. М. Бережницька Д. І. Березовська У. Я. Березовський О. Є. Березовський Р. Є. Беляков Д. І. Біланюк В. П. Біланюк Г. І. Біланюк І. В. Біланюк М. І. Біланюк М. М. Біланюк П. С. Біланюк С. П. Біланюк Ю. В. Білінський В. З. Білусяк Г. В. Білусяк П. С. Блага Л. І. Блага С. І. Благий В. Й. Благий Д. В. Благий О. В. Боднар Т. Л. Боднарюк Л. М. Бойко А. М. Бойко Б. Б. Бойко В. М. Бойко Л. І. Бойко М. Бойко М. Бойко М. І. Бойко М. С. Бойко Ф. Бойко Х. М. Бойко Я. І. Бойко Я. М. Бойчук В. Д. Бойчук Г. М. Бойчук Л. В. Бойчук М. М. Бойчук Н. Л. Болездюк Г. Болездюк Д. В. Болездюк М. І. Болездюк М. М. Болейчук І. Р. Болейчук О. Г. Болейчук Р. М. Болейчук Р. Р. Борович В. І. Борович В. Й. Борович Г. В. Бородачук М. І. Бринзак А. Л. Броневиц В. М. Броневиц Г. Броневиц Є. Броневиц М. Бундзяк Г. В. Бундзяк М. М. Бундзяк С. Я. Бундзяк Я. Г. Бурак М. В. Бурак М. І. Буцацький В. О. Буцацький В. О. Вакалюк М. І. Варвадюк Р. П. Варганюк В. Василинчук А. М. Василинчук В. Василинчук Р. В. Василишин Г. М. Васильчик М. Г. Васильчук М. І. Вишиванок Ю. В. Вівчарик В. П. Вівчарик М. М. Вівчарик Я.	Вівчарук О. І. Вінтоняк В. В. Вінтоняк В. М. Вінтоняк К. Вінтоняк Л. Ю. Вінтоняк М. В. Вінтоняк М. М. Вінтоняк М. Ю. Вінтоняк Н. Т. Вінтоняк Р. В. Вітенко Г. Влас Войтишин Войтишин О. Волінський М. Ф. Волошин Л. Д. Волошин М. В. Волошин М. М. Волошук В. Волошук В. Волошук В. В. Волошук Л. В. Волошук М. В. Волошук М. В. Волошук Я. Волшин Л. М. Ворітна Н. В. Ворітна О. Я. Ворітний П. Г. Воробель М. Воробчук М. Ю. Воробчук Р. Ю. Воробчук С. М. Воробчук Т. М. Воробчук У. С. Воронцова О. М. Врубель Ф. Й. Гаврилаш В. Гаврилишин О. Гаврилочук Л. Гавришук О. Гайдейчук М. І. Гайлова Г. Д. Галюк Г. М. Галюк П. М. Галюк Я. П. Гарилук Л. Гарц А. М. Гарц В. І. Гарц В. П. Гарц І. І. Герелюк О. Д. Герман В. Германюк Б. Р. Германюк Б. Я. Германюк С. П. Германюк Г. Германюк М. В. Германюк М. Германюк Р. В. Германюк Р. П. Германюк Р. Я. Германюк С. В. Германюк С. Д. Герчовський М. Ф. Гладирук М. Гладуник І. Гладуняк Є. М. Гладуняк Є. М. Гладуняк Н. М. Гладуняк Я. М. Гнатюк А. М. Гнатюк Б. Г. Гнатюк В. Гнатюк В. М. Гнатюк В. М. Гнатюк Г. Й. Гнатюк Г. П. Гнатюк Г. Я. Гнатюк З. Гнатюк І. В. Гнатюк І. С. Гнатюк І. С. Гнатюк Л. Я. Гнатюк Л. Я. Гнатюк М. Гнатюк М. В. Гнатюк М. В. Гнатюк М. В. Гнатюк М. М. Гнатюк М. М. Гнатюк М. П. Гнатюк М. П. Гнатюк М. П. Гнатюк М. С. Гнатюк М. Ф. Гнатюк Н. Гнатюк Н. Ф. Гнатюк О. Гнатюк О. Й. Гнатюк О. Й. Гнатюк Р. Гнатюк Р. Гнатюк С. К. Гнатюк Т. Гнатюк Ф. Ф. Гнатюк Ю. Гнатюк Я. М. Гобілецька М. Д. Голіней Н. Голіней Я. І. Головацький С. Й. Горох М. Горох М. О. Горох Я. Гофман Т. Г. Грабна Н. Грабовецька М. І. Григорович І. Григорчук Г. П. Гридчук Я. Д. Гринюк Л. В. Гринюк Т. М.	Гриценко О. М. Гронська М. Й. Гронський Я. Є. Груб'як М. М. Грудецька Г. І. Грушак Г. С. Гуменюк Гуменюк Г. В. Гуменюк Д. М. Гуменюк М. Г. Гуменюк М. П. Гуменюк Н. М. Гурак Ю. Ф. Гуцман Л. М. Гуцман Л. М. Гуцман М. В. Гуцман М. І. Гуцуляк В. М. Гуцуляк В. С. Гуцуляк І. Гуцуляк Л. Гуцуляк М. В. Гуцуляк М. Д. Гуцуляк П. І. Гуцуляк С. Гушуляк О. М. Дадак Я. Данилишин Д. Данилишин О. Ю. Демиденко М. І. Демидчук М. С. Димид З. Д. Димид М. В. Димид М. Л. Димидюк В. П. Димидюк Д. В. Димидюк М. В. Димидюк Н. В. Димидюк О. Д. Дишук Д. Х. Димид А. Р. Дмитрук М. В. Довганюк Г. М. Довганюк М. М. Довганюк Н. Додь О. К. Додь О. Я. Дорош М. Дорошенко В. О. Дорошенко Р. В. Дорошенко С. І. Досин І. С. Досинчук В. І. Драбенкевич О. П. Дранчук М. Дрогомирецький М. Й. Дрозд М. Дроник В. М. Дроник В-В. П. Дроник М. В. Дроник П. В. Дрягін Г. В. Дрягін І. О. Дрягін О. І. Дрягін О. О. Дубіцький М. А. Думанська Дутчак Г. В. Дутчак С. Жолобайлюк В. Д. Жолобайлюк Г. В. Жолобайлюк Г. М. Жолобайлюк І. І. Жолобайлюк І. Ф. Жолобайлюк М. І. Жолобайлюк М. М. Жолобайлюк Н. М. Жолобайлюк Ф. Д. Заводська М. В. Заклінський О. П. Залуцька П. Я. Залуцька Р. Я. Залуцький В. М. Замулінська Г. В. Замулінська Л. Ф. Замулінська М. Р. Замулінська М. Я. Замулінська Н. В. Замулінська Я. М. Замулінський В. М. Замулінський В. Р. Замулінський І. Р. Запишнюк Я. Ю. Затварницький І. Захарук М. М. Зварчук С. В. Зелінська Н. М. Зелінський М. Зубик Я. М. Зуев Л. О. Зуева М. Л. Зуева О. П. Іванків П. А. Іванчук Д. А. Іванчук М. Д. Іллюк Г. В. Ільницький Ільницький С. Д. Ільчук У. В. Ільчук Х. С. Калин В. М. Калин М. Калин Р. В. Калиняк Н. М. Калун Д. Калун Ю. Кара В. І. Карковська М. М. Карковский Карковский С. М. Карп'юк В. Ф. Карп'юк Г. В.	Карп'юк Г. М. Карп'юк М. С. Карп'юк Я. Ф. Кендюк Н. М. Кисловська О. П. Кіселейчук Г. В. Кліновська Г. І. Клодницька М. М. Клодницька М. Р. Клодницький Р. Р. Книгиницький М. Кнігініцька Г. В. Кнігініцька Г. В. Кнігініцька М. Кнігініцька С. М. Кнігініцька Т. Т. Кнігініцький Б. Ф. Кнігініцька М. Кнігініцька М. Кнігініцька М. І. Кнігініцька М. Р. Кнігініцька Н. Кнігініцька О. Кнігініцька П. Кнігініцький В. Кнігініцький В. Кнігініцький М. Кнігініцький П. Я. Кобельська М. В. Ковальчук І. Ф. Ковальчук М. В. Ковальчук М. Г. Ковальчук Т. П. Ковтун М. І. Козарук В. Д. Козій В. Я. Кондрат В. В. Коновал Г. І. Коновал І. Б. Коновал П. В. Коржинський Б. Й. Коржинський Я. Б. Корнута В. М. Костик С. Костишин В. Костишин Л. Костишин О. Костишин Ю. В. Костюк Б. В. Костюк В. Костюк В. В. Костюк В. Д. Костюк В. О. Костюк Г. І. Костюк Л. М. Костюк М. Костюк М. В. Костюк М. В. Костюк М. М. Костюк М. Р. Костюк М. Р. Костюк М. С. Костюк М. С. Костюк М. Я. Костюк О. Д. Костюк О. М. Костюк О. О. Костюк О. Р. Костюк Р. В. Костюк Р. В. Костюк Р. М. Костюк Р. О. Костюк Р. Р. Костюк Я. М. Коцаба О. Коцабин О. В. Краснецька О. М. Крив'юк Ю. П. Кригін В. Я. Кригін М. В. Крижановська У. С. Кубай Б. В. Кубай В. Б. Кубай І. М. Кубай М. Кубай М. М. Кубай О. Д. Кубай П. Кубай Р. Б. Кубай Т. Кукіль У. Г. Курботяк Ю. Я. Курішук В. Курко І. В. Курко М. М. Курко С. М. Кутахівська К. Кутахівська О. В. Кутахівський М. Кучерук А. О. Кьоніг С. В. Лазарук Г. В. Левчук В. Д. Лесюк І. В. Лесюк М. Лесюк Н. В. Лесюк О. М. Лесюк Р. Лилик С. Лукашин М. Ф. Лукінчук Г. І. Лукінчук І. Ф. Лукінчук О. С. Лукінчук Т. В. Луцик В. І. Луцик І. Любонька М. М. Любонький М. І. Ляшенко Г. В.	Макарчик Г. Макарчук В. М. Макарчук Д. О. Макарчук І. М. Макарчук Я. Д. Макарчук Я. Я. Максим'юк О. М. Макуха Н. І. Малкович М. Мандрусяк І. Мануляк Д. Марків Г. В. Мартинюк С. М. Марук О. Я. Марусяк М. Марціновський В. Марціновський О. В. Марчук М. І. Мацьків Є. В. Мегедін В. М. Мегедін Н. І. Медведюк Г. І. Мельничук Мельничук Б. О. Мельничук В. М. Мельничук З. Мельничук І. М. Мельничук І. М. Мельничук І. Я. Мельничук К. М. Мельничук Л. М. Мельничук Л. Р. Мельничук М. Д. Мельничук М. К. Мельничук М. М. Мельничук М. Ю. Мельничук Н. І. Мельничук П. Мельничук У. М. Мигалюк І. П. Мисюк Г. В. Михайлишин Л. Михайлишин Л. Д. Михайлюк М. Мицак О. Г. Мірахамедова Є. Ф. Мокрицька Мокрицька М. М. Мокрицький В. В. Мороз Р. С. Мосійчук В. І. Мосійчук Д. І. Мосійчук Н. П. Мосійчук Т. І. Моспан В. Ф. Мосюк Б. В. Мосюк В. С. Мосюк С. С. Мосюк С. С. Мочернюк В. В. Мочернюк Г. І. Мочернюк Д. М. Мочернюк Д. М. Мочернюк І. Т. Мочернюк М. Д. Мочернюк П. П. Мурза О. В. Нагіряк В. С. Недайко В. М. Недільська М. Й. Недільська О. М. Недільський Т. І. Никифорул Н. Никифорул С. Н. Никончук В. С. Никончук Р. В. Никончук С. С. Ніколенко Г. В. Німчук Л. Носович В. І. Носович Л. Р. Носович М. В. Обушак Л. Р. Овдейчук Г. М. Огородничук М. К. Огородничук В. Огородничук М. Озаринська І. М. Озаринська М. М. Озаринська О. В. Озаринський В. Д. Озаринський І. Д. Озаринський Р. Д. Озаринський Ю. Д. Озаринський Ю. Окрелка О. Ф. Олексюк В. М. Олексюк В. М. Олексюк Є. М. Олексюк І. Олексюк М. А. Олексюк М. П. Олексюк М. Ф. Олексюк Ф. П. Олексюк Ф. П. Оліградська В. В. Оліградська О. Д. Оліградський В. В. Оліградський В. Д. Олійниченко Н. М. Ольховик В. В. Ольховик Д. С. Ольховик М. В. Опарик Г. Б. Оріховський Б. Оршуляк П. І. Осадець М. М. Остапчук М. М. Остапчук О. М. Остафійчук Б. С. Остафійчук В. В.	Остафійчук В. М. Остафійчук В. М. Остафійчук В. П. Остафійчук В. Я. Остафійчук Г. В. Остафійчук Г. М. Остафійчук Д. Г. Остафійчук Е. М. Остафійчук І. М. Остафійчук Л. Ф. Остафійчук М. В. Остафійчук М. Р. Остафійчук М. С. Остафійчук М. Я. Остафійчук О. Р. Остафійчук П. Б. Остафійчук П. Я. Остафійчук Р. В. Остафійчук С. Б. Остафійчук С. В. Остафійчук Т. П. Остафійчук Ю. М. Остафійчук Ю. Я. Остафійчук Я. В. Остащук Г. Острижнюк Р. Ю. Охнич Т. С. П'ятничанська І. М. П'ятничанська К. Я. П'ятничанська М. М. П'ятничанська Р. П'ятничанська Т. П'ятничанський В. М. П'ятничанський С. В. П'ятничанський Ю. Я. П'ятничанський Я. М. Павлюк А. О. Павлюк Л. М. Павлюк М. П. Павлюк Х. О. Павляк В. Г. Паламарчук М. М. Паландюк І. В. Палій В. Є. Палій Л. М. Палій Л. М. Палій М. Палій М. А. Палій М. Ф. Палій О. Я. Палій П. М. Палій Ю. Палій Я. Палій Я. М. Палійчук М. М. Палюх І. Парашук Р. Парашук С. М. Парашук С. М. Партицький Я. Я. Пастернак О. Ф. Патрук М. М. Пацула С. С. Пашківська Г. І. Петрук Л. В. Петруняк З. І. Петруняк Н. М. Пилип'юк Г. Л. Пігач М. Піддубівна Є. М. Піддубівний П. В. Площак Г. Площак М. В. Площак Р. М. Площак Р. М. Полян Л. М. Полюк В. О. Полюк М. В. Полюк Н. М. Полюк Р. В. Поляк В. І. Попадіук І. Потішко М. І. Потятинник В. С. Потятинник С. С. Проступа В. В. Прокопів Т. Д. Проскуріна К. Процюк М. Б. Пугач Я. Пуць В. Р. Рачук Л. О. Рибак М. Я. Римська М. Рогатинська Л. Я. Рогатинський Ю. Роздільська М. Роїк О. П. Романенчук Н. С. Романенчук Р. С. Романич Романюк В. Романюк В. І. Романюк В. Ф. Романюк Г. В. Романюк Г. Д. Романюк Д. Д. Романюк Є. Ф. Романюк І. Романюк І. Б. Романюк І. В. Романюк І. І. Романюк І. М. Романюк К. С. Романюк Л. М. Романюк М. Романюк М. В. Романюк М. В. Романюк М. І. Романюк М. М. Романюк М. М. Романюк М. М.	Романюк М. М. Романюк М. М. Романюк М. О. Романюк М. О. Романюк М. Ф. Романюк Н. В. Романюк Н. Д. Романюк О. Д. Романюк О. М. Романюк О. М. Романюк О. Р. Романюк П. Ю. Романюк Р. В. Романюк Р. К. Романюк Р. М. Романюк С. А. Романюк С. І. Романюк С. І. Романюк Т. Д. Романюк Х. І. Романюк Я. Ф. Рудий В. Саввич С. П. Саєнко В. В. Саєнко М. І. Саєнко Х. В. Самуляк Х. І. Свистун С. Ф. Світальська Світик Я. Семашко С. Семенюк І. Г. Семенюк І. О. Семенюк М. І. Семенюк М. І. Семенюк М. Я. Семенюк С. Семчук Б. Семчук М. І. Сеньо Ю. С. Сенюк В. Сенюк Т. Н. Сидорук О. В. Сич Є. О. Сікорська О. М. Сікорський Р. Л. Сіфусе В. Скородійчук В. І. Слободян В. В. Слободян В. Ф. Слободян М. В. Слободян М. В. Смик А. І. Соботьяк М. І. Соколик А. Ф. Соколюк Є. М. Соколюк М. М. Солоненко Г. Д. Соповська Г. І. Соповська М. М. Соповська Т. І. Соповський І. М. Соповський М. В. Соповський Я. Ю. Соповський Я. Я. Спринчан В. В. Стадничук А. М. Станкевич В. М. Стельмашук М. Д. Стефаницька Л. Д. Стефанко Р. Ю. Стефурак В. Р. Стефурак С. М. Стефанко Н. О. Тарасенко О. О. Телешук Р. І. Телішук Г. О. Телішук І. С. Телішук П. Ф. Терезин О. І. Терещук С. Терлецький Я. П. Терлецькі Є. Д. Тимофійчук В. Ю. Типчук Б. Д. Типчук В. Типчук Н. М. Типчук П. Ткачик А. М. Ткачик Г. В. Ткачик І. М. Ткачик М. Д. Ткачик М. М. Ткачик У. М. Ткачук В. М. Ткачук Г. М. Ткачук К. Т. Ткачук Р. М. Ткачук Р. Р. Ткачук С. Тодорів В. В. Тодорів Г. М. Тодорів С. Томенчук А. А. Томенчук В. Томенчук В. Томенчук В. Томенчук Г. Д. Томенчук І. Томенчук К. В. Томенчук Н. П. Томенчук Н. П. Томенчук П. О. Томенчук Я. Д. Тоник Х. Ф. Трачук Д. Трачук Л. С. Трачук М. В. Трачук М. М. Трачук М. М. Трачук М. М.	Трачук Н. В. Трачук О. М. Трачук Р. Д. Тригуб'як О. С. Трухний Г. Тузик М. Д. Туринська Т. М. Туринський М. В. Угорчук М. Ю. Ужитчак М. Д. Українчук В. М. Українчук Л. В. Українчук Р. Українчук С. Урбанович С. І. Уршуляк К. Ф. Усманов В. М. Федорин Б. І. Федорів М. М. Федорчук К. С. Федю М. М. Федюк А. М. Феркаляк М. М. Ферлей М. Франик О. І. Харук В. П. Ходоровський І. Ф. Холівчук Т. Хома І. В. Хрептун Г. В. Хрептун Д. М. Хрептун М. К. Хром'як К. А. Хруставчук О. Д. Чекурак Г. Т. Червінський Л. О. Червінька Г. Ю. Червінька Є. Червінський Я. О. Чередарчук В. Чередарчук В. Чередарчук В. Чередарчук В. Р. Чередарчук Г. В. Чередарчук Г. М. Чередарчук І. М. Чередарчук Л. В. Чередарчук М. Чередарчук М. Чередарчук М. Д. Чередарчук М. Ф. Чередарчук Р. Чередарчук Р. М. Чередарчук Р. М. Чередарчук У. К. Чернецький П. Р. Черняк С. В. Чорненка Л. Я. Чорненка М. Чорненка М. М. Чорненка Р. М. Чорненський В. В. Чорненський М. В. Чорненський Р. Чулак В. В. Чулак М. М. Чумаченко М. С. Шевага Г. Шевчук Г. В. Шевчук З. І. Шевчук І. М. Шевчук Л. Шевчук Л. М. Шевчук М. С. Шевчук Р. М. Шекеряк Д. Шмир М. С. Шпуляр Г. Шутка М. Д. Шутка П. І. Шучак Д. В. Юматов В. О. Юрах К. Юрах Н. Д. Юркевич Г. П. Юркевич П. Юрчак І. Ч. Юрчак М. Юрчак М. П. Юрчак Н. Р. Юрчак О. Д. Юрчак О. П. Юрчак Ю. Р. Якименко Г. О. Яківчук-Гораль Г. Є. Яковішук В. А. Яковішук В. В. Яковішук В. В. Яковішук Г. Д. Яковішук О. В. Якуб'як Н. Я. Якубів Л. Ю. Ямбір М. Янчук Б. Б. Яремчук С. Я. Ярич В. І. Ярич Л. В. Ярич М. В. Ярич М. В. Ярич О. В. Ярич О. В. Ярич Р. В. Яцев'юк О. І. Яцинишин С. Ф. Яцинишин Ф. В. Яцук Р. В.
--	---	---	--	--	--	--	--

ВСЬОГО:
1643,00 грн.



ДОЛЯ МИТЦЯ

Баркаси в тихій затоці й човни, обліплені лататтям, першими щемко збили мій серцевий ритм і вже надалі я розглядала ці картини, майже мініатюрні для живопису, з інтуїтивним відчуттям, що знов поринатиму в настрої, пережиті дитинством і юністю. Коли бачила це вочевидь: вітряк на пагорбі, хати в захмар'ї бузків і човник, у якому нагрілася проти сонечка нахлюпана калюжка води. І ще тоді, на персональній виставці відомого українського художника Миколи Петровича Лихошви в Національному музеї Тараса Шевченка до 190-річчя Кобзаря, я подумала про його талант повертати нас у світ дорогих і простих образів такою шляхетною манерою живопису: ці імпресії з українськими вітряками та баркасами витончені, ніби музика Дебюссі. Та ж гамма почуттів.

Колись його матінка дозволяла

ЙОГО ЧЕРЕШНІ, ВМИВАНІ ДОЩАМИ

обклеювати малюнками всі стіни в хаті, навіть поміж рушниками. Без художньої освіти та з непомільним художнім чуттям свого роду вгадала талант дитини. Та ще ж на чільному місці був портрет Шевченка. “То наш родич”, — сказала якось маленькому синові. Довгими зимовими вечорами читала їм із сестричкою “Кобзаря”. Микола Петрович і тепер згадує, як вразили його поеми Шевченка. Дівчину з “Тополю” він виглядав між тих тополь, що росли понад шляхом. Від матері Оляни Давидівни Лихошви він і дізнався, що зв'язки з Шевченком — по лінії рідного брата поета, Микити Григоровича, дочка якого Ярина вийшла заміж за кирилівського селянина Уласа Ковтуна. З тієї великої родини і бабуса Миколи Петровича Лихошви Агафія Ковтун-Дивна. Найяскравіші

враження від свого роду художник і дотепер переповідає у полотнах, відтворюючи по пам'яті вже зниклі пейзажі дорогих місцин. Недільний день у Кирилівці 1944 року, вміті дощем черешні, райська зелень садів, які ще залишилися не понівеченими війною, вони з мамою прийшли перевідатися з родичами. Спершу зайшли до Харитона Шевченка — як правнуку великого поета, йому побудовано хату під залізним дахом. Стояла вона при березі, а з протилежного боку виднілося обійстя, де колись мешкав дід Тараса Шевченка Іван. Там біля воріт ще лежав камінь із викарбуваною пам'ятною датою. У рідному селі Гнилець малий Миколка Лихошва бачив тільки біленькі хати під соломою, тож його вразив просторий будинок музею, він уважно слухав розповідь екскурсовода. Та ще більше його вразили картини: “Катерина” Шевченка та “Повстання гайдамаків в Умані” Іжакевича, майбутній художник уперше бачив картини в кольорі. Він уже до цього жив бажанням ви-малювати весь довколишній світ, такий барвистий над рідною рікою з плавнями, мальвами біля перелазу. Микола Петрович розповів мені, що кожний господар тоді по своєму облаштовував чарівний краєчок обійстя, яке збігало до ріки, тож гайки, верболози над кладкою, водянні млинки були неповторними і якби збереглися донині, ці краєвиди стали б коштовною природною і етнографічною оазою. Та все загинуло водночас, переоране, викорчуване під плани нових п'ятирічок і замість фруктових садів та затишних гаїв тепер посеред села неродюче поле. Ось і тому ще пишуться пейзажі рідних місць тільки по пам'яті й крізь сльозу: “Моринці. Зійшов дощ”, “Обрії села Хлипнівки”, “Полукіпки”, “На роздоріжжі сіл Моринці-Будище”. Вразливу натуру художника



життя випробовувало ще з юних літ. В армію його забрали з випускного класу й лише потім з'ясувалося, що він мав право на відстрочку, та в колгоспі, де підлітком працював два роки, про це не попередили. Можливо, так помстилися за бунтівливий характер мамі Оляни Давидівни, яка боролася проти сваволі місцевих бюрократів, бо й до цього їх позбавляли допомоги, навіть встановленої законом. Підтримки чекати не було від кого, чоловік загинув на фронті в 1944 році. Микола Петрович, згадуючи батька, бачить в уяві одну картину, яка вразила його ще в дитинстві. По високих пагорбах, розритих війною і негодою, рухався ланцюжок вершників-козаків у шапках-кубанках. І кожний із них тримав за повід ще одного коня, а то й двох зі звисаючими стременими, бо щойно закінчився бій. Сільські жінки плакали, проводжаючи очима той сумний кортеж. Ще й через ці, пережиті юним серцем страждання, постала потім у творчості митця історична тема, виспівана в картинах “Відлуння часу”, “Коли сурми заграють”, “За байраком байрак”, “А як ми би-

лись”. Художнє осмислення буття, образне бачення було притаманне йому з юності, та справжніх учителів живописного мистецтва довелося шукати довго. Може, пам'ятаючи власні нелегкі роки, коли дехто з професіоналів не хотів бачити в своєму цеху талановитого новачка, Микола Петрович так віддано працює нині зі своїми студентами, захоплено розповідає мені, яка обдарована молодь приходить у мистецтво. До речі, художник-педагог він із часу закінчення Київського державного художнього інституту, нині на посаді старшого викладача художніх основ Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва ім. Михайла Бойчука. На його власні численні виставки теж приходить багато молодих живописців, яким імпонує тонке письмо й романтичний настрій полотен Миколи Лихошви.

Я теж час від часу, відчуваючи, як пече в оці жорсткий пил невеселих буднів, переводжу погляд на такі картини. Його черешні, вмивані дощем...

• **Валентина ДАВИДЕНКО**

РОДОВІД

ІЗ ЗЕЛЕНОЇ ДІБРОВИ

Коли Катерина вийшла заміж, малому Тарасові було дев'ять років. Він сумував, що доводиться розлучатися з рідною душею, старшою сестрою, яка любила й жаліла його. Та ради не було: Катерина переїхала в сусіднє з Кирилівкою село Зелена Діброва до свого чоловіка Антона Красицького. Від цього шлюбу народилося дванадцятьох дітей, четверо з яких дали потужні родові гілки: на сьогодні відомі імена 231 нащадка Красицьких, і це не повний перелік, бо, наприклад, долі дітей та внуків Федори, Катеринино доньки, досі до кінця не досліджені.

Катерина й Антон пішли з життя рано, їхньому синові Степанові на той час було лише шість років. Але хлопчик зумів стати на ноги. Уже наприкінці 90-их років XIX століття в Знам'янку із Зеленої Діброви прибув його син Єгор Красицький. Приїхав, щоб працювати на залізниці, що тоді було справою досить новою. Із часом на вулиці Базарній (за радянських часів Першотравнева, нині — Глібка) він спорудив будинок, де пізніше буватиме чимало діячів української культури. Нині про ту садибу нагадує лише пенек від старої груші, яка колись росла на подвір'ї Єгора Степановича. Разом із ним до Знам'янки приїхав брат Яким, донька якого Параска теж побудувалася на тій же вулиці. Нині Па-

ЗНАМ'ЯНСЬКА ГІЛКА ШЕВЧЕНКОВОГО РОДУ

Про те, що в невеликому залізничному містечку Знам'янка, що на Кіровоградщині, живуть нащадки роду Тараса Шевченка, багато хто чув. Як же склалися їхні долі? Чи зберігається пам'ять про минуле?

МУЗЕЙ

раска Якимівна спочиває на Знам'янському цвинтарі, а її нащадки — Козаченки, Вищепани живуть і в залізничному містечку. Значно пізніше, вже після війни, у Знам'янку приїхала Катерина Максимівна Красицька, внучка Тарасової сестри.

Єгор Степанович мав шестеро дітей. Серафима мешкала в батьківському будинку, Богдан і Тарас — у Дніпропетровську, Олександр — у Сибіру, Максим — у Харбіні, Володимир й Олімпіада — в Знам'янці. Саме Олімпіада Шкода — бабуса нинішнього хранителя фондів Знам'янського міського краєзнавчого музею, до складу якого входить і Кобзарєва світлиця, В'ячеслава Євгеновича Шкоди. Його батько Євген Петрович дуже любив театр, довгий час керував самодіяльним колективом, який ставив українську класику, в тому числі й Шевченкові драматичні твори. Любов до мистецтва, історії та культури передалися й В'ячеславу Євгеновичу, який володіє унікальним краєзнавчим матеріалом і може годинами розповідати про історію краю та Шевченкового роду.

У 1961-му, коли виповнилося 100 років із дня смерті Тараса Шевченка, на вулиці Жовтневій у Знам'янці вперше відчинив двері шевченківський музей. Тоді ще була жива Катерина Максимівна, а фактичним керівником музею стала її донька — Антоніна Вереміївна Красицька (їхні портрети роботи знам'янського художника Бориса Єгорова — в нинішній експозиції).

Через 15 років будинок на Жовтневій знесли, — місто активно розбудовувалося. Експонати деякий час перебували в підвальному приміщенні, потім — у місцевому Палаці піонерів. І лише в 1989-му музей поселився на першому поверсі будинку по вулиці Глібка, де колись була садиба Єгора Степановича. Нині він зветься Кобзарєва світлиця і має статус філії міського краєзнавчого музею, який на початку 90-их був фактично розорений, а останні два роки активно відроджується.

У Кобзаревій світлиці багато унікальних матеріалів. Надзвичайно цікаве дерево роду Красицьких, серед нащадків якого чимало як-

равих особистостей. Найвідоміший, мабуть, художник Фотій Красицький, представник школи Мурашка, який свого часу закінчив, як і його славетний родич, Санкт-Петербурзьку академію мистецтв. Добре знаний також Дмитро Красицький, письменник, автор більше десяти книг, він якийсь час був проректором Дніпропетровського університету, потім очолював один із київських музеїв.

1991 року, коли померла Антоніна Вереміївна, в Києві було організовано культурно-науковий фонд родини Красицьких, президентом якого стала Людмила Красицька.

Серед експонатів, якими пишеться В'ячеслав Євгенович, — досі ніде не публіковані фото Василя Доманицького (першого редактора повного видання “Кобзаря”), півтори сотні його листів, оригінали фото Марії Заньковецької, Миколи Садовського, Панаса Саксаганського, Миколи Лисенка (його рідний брат Андрій більше двадцяти років мешкав у Знам'янці, завідував залізничною лікарнею, поки 1905 року був висланий поліцією за межі України. Дешо

пізніше Андрій Віталійович працював лікарем у благодійній лікарні Андрія Шептицького. Його донька Наталя, кіноактриса, виїхала до Парижа, звідки у Знам'янку нині надходять листи від Наталиної онуки). Не можна не згадати і про матеріали, що стосуються відомого діяча українського кооперативного руху Миколи Левицького. Свого часу в хаті Єгора Степановича Красицького розміщувався місцевий штаб артільного батька. В'ячеслав Євгенович підготував об'ємне дослідження про цю непересічну особистість, яке ще чекає свого видавця.

Чекає уваги й підтримки з боку влади музеїв. Тут господарюють усього двоє людей — директор міського краєзнавчого музею Любомир Путова, яка не так давно приступила до справ, та В'ячеслав Шкода, вже літній чоловік. Отож музеєві необхідна увага з боку міської влади й невелика допомога, щоб повністю відновити експозицію, адже ті скарби, якими тут володіють, поки що недоступні широкому загалу. А музей же, в тому числі й Кобзарєва світлиця, може і повинен відігравати значну просвітницьку та виховну роль у Знам'янці, місті, де вкоренилася й розквітла гілка Шевченкового роду.

• **Світлана ОРЕЛ, м. Кіровоград**



НЕСПІШНИМ КРОКОМ

НИЖНЄ МІСТО Й МАГ-ДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО

Почнемо з того, що магдебурзьке право, яким так пишається Київ, належало не цілому місту, а тільки Подолу. Річ у тому, що до початку XVIII століття Київ складався практично з трьох окремих частин: Верхнє місто, Печерськ і Поділ. Вони й справді були розокремлені Київськими горами, тож потрапити за часів Київської Русі з Подолу, скажімо, на Печерськ можна було переважно тільки по Дніпру — відомий сьогодні Володимирський узвіз, що пролягає від Європейської площі до Річкового вокзалу, був проритий крізь гору лише в XVIII столітті.

Усі три частини міста наприкінці XV століття мали свою адміністрацію. Верхнім містом керували Софіївський та Михайлівський монастирі, воеводи, губернатори, часом — командування російських військ. Печерськ підпорядковувався Києво-Печерській Лаврі, генерал-губернаторові й коменданту Києво-Печерської фортеці. І лише Поділ, де виривало ремісничє життя, керувався магістратом на засадах самоврядування, проголошених магдебурзьким правом.

До речі, саме магістратів Нижнього міста належала печатка із зображенням руки, що тримає самостріл, — один із перших офіційних гербів Києва. Тривалий час (до 1787 року) він існував паралельно із зображенням архистратига Михаїла, який уважався офіційним покровителем столиці. Походження останнього приписується першому київському митрополитові Михаїлу, що посідав руську кафедру приблизно з 992 по 1008 рік і мав на печатці зображення свого небесного покровителя. Хоча це легенда, так само, як і твердження про те, що під час хрещення Русі в небесах з'явився Архангел з усім своїм небесним войством.

Головним святом подолан були традиційні ярмарки, які з 1797 року переросли

в Конtrakтові з'їзди — двотижневі торжища, куди з'їжджалися ділові люди з усього Південно-Західного краю. Розширення торгових контактів потребувало розбудови інфраструктури, тож 1817 року тут було відкрито новий Конtrakтовий будинок, споруджений за проектом шотландця Вільяма Гесте (нині — жовта будівля навпроти Дитячого музичного театру). Будинок одразу ж став центром ділового і культурного життя Подолу: що вечора тут були бали, маскаради, вистави, концерти, а в 1847 році саме тут виступав знаменитий Ференц Ліст, про що свідчить меморіальна дошка на фасаді будинку. Тут бували Пушкін і Гоголь, Оноре де Бальзак та Евеліна Ганська, Адам Міцкевич і Тарас Шевченко.

ніха разом із 18-річним бароном Мюнхгаузеном узимку 1738—1739 років розташувалася на Печерську.

Тоді ж до Києво-Могилянської Академії вступив і юний Григорій Сковорода. Він частенько бував на Конtrakтовій площі, де на той час влаштовувалися найбільші київські ярмарки. Сюди ж учасало по товарі і провіант і військо Мініха. Так що цілком імовірно, що Сковорода і барон Мюнхгаузен так бачили один одного, зустрічалися, але так і не познайомилися. Принаймні історія про це мовчить.

Сам Григорій Савич нині навки завмер на постаменті навпроти приміщення Могилянки. Тепер це — традиційне місце, де зустрічаються студенти, і не тільки. До речі, автор проекту пам'ятника

він спочатку мав хаотичну забудову. Як засвідчує план Києва, складений 1695 року Ушаковим, Поділ був обнесений дерев'яними стінами й баштами, тут були звивисті вулички, прокладені згідно з рельєфом. Довільно розташовувалися будівлі та садки. У центрі Подолу збігалося кілька радіальних вуличок, довільно забудованих невеличкими будиночками.

Але 1811 року трапилася страшна пожежа, яка фактично винищила весь Поділ. Горіло все — від Андріївської гори до Канави (річки Глибочиці). У полум'ї загинуло понад тисячу будівель, майже два десятки дерев'яних та кам'яних церков, згоріло три монастирі.

Після пожежі місцеві мешканці довго остерігалися селитися на старих міс-



Фото Г. Оборської

Самсон на Подолі

«З ОБЛИЧЧЯ ВІЧНОГО ЗНІМУ МОДЕРНИЙ ГРИМ»

“Ще заблукає думка-пілігрим з твоїх поезій до моїх, з вершин — додолу; зимове місто покажу тобі, сніги Подолу, з обличчя вічного зніму модерний грим”. Ці слова київського поета Олеса Ільченка щоразу спадають на думку, коли потрапляєш у цей стародавній і чи не найлегендарніший район столиці. Тут, можливо, зустрічалися Григорій Сковорода й барон Мюнхгаузен, тут відбувалися найбільші контрактові ярмарки, тут розвивалася наука і процвітали ремесла. І хай нині мало що нагадує нам про ті часи, — якщо спробувати зняти “з обличчя вічного модерний грим”, можна відкрити для себе багато цікавого й несподіваного.

До речі, київський дослідник старовини Станіслав Цалик стверджує, що саме на Подолі могли зустрітися Сковорода і... барон Мюнхгаузен. Річ у тім, що німецький барон Карл Фрідріх Ієронім фон Мюнхгаузен-ауф-Боденвердер — особа реальна. До речі, він до кінця життя ображався на Распе і стверджував, що все, що той про нього написав, — чистісінька вигадка. Але барон Мюнхгаузен і справді служив у російській армії, якою керував генерал-фельдмаршал Бурхард Крістоф фон Мініх. Після невдалого форсування Дністра влітку 1738 року його військо відійшло на зимові квартири до Києва. Армія Мі-

великому філософові Івану Кавалерідзе спочатку відтворив Сковороду босонігим. Але за день до відкриття монумента поважна партійна комісія висловила незадоволення з приводу “босняцького” вигляду Сковороди і наказала за ніч “сплести йому личаки”.

ТАЄМНИЦІ ПОДІЛЬСЬКИХ ВУЛИЦЬ

Поділ, особливо його вулиці й дворики, ще зберігають романтичну атмосферу позаминулого століття. Між іншим, у давнину Поділ був аж ніяк не правильною геометричної форми, як нині. Як і кожне середньовічне місто,

цяк. А коли почалася відбудова, то, оскільки в архітектурі тоді панував класицизм із чіткістю й довершеністю ліній, вулиці розпланували під прямим кутом. Власне, цими вулицями ми ходимо й нині. А про минуле нам нагадує хіба що так званий Будиночок Петра І на розі вулиць Костянтинівської та Хорива, який стоїть наче під кутом. Він один із небагатьох уцілів під час пожежі, бо був кам'яним, а його розташування вказує напрямок вулиць, яких нині вже немає.

Саме на Подолі зосереджено чи не найбільше вулиць, які повертають нас іще в час Княжого доби. Крім вулиці Хорива, тут є Щека-

вицька, Турівська, Ігорівська, Олегівська, Ярославська, Волоська (на честь бога Велеса, капище якого стояло саме на Подолі), Почайнінська. До речі, остання — єдине, що лишилося на згадку про притоку Дніпра, у якій, за легендою, і хрестилася Русь. Ця річка тривалий час була відокремлена від Дніпра піщаною косою, впадала в Дніпро між сучасною Поштовою площею і теперішнім Пішохідним мостом. Але в XVIII столітті під час повені косу розмило, і Дніпро поглинув Почайну. “Мені відкрилася істина печальна: життя зникає, як ріка Почайна”, — писала Ліна Костенко. Чи не єдина вулиця, яка

зберегла свої давні обриси, — це знаменитий Андріївський узвіз, що здавна поєднував Верхнє і Нижнє місто. Саме на його крутих поворотах народилося сучасне київське прислів'я: “Що з воза впало — те пропало”: князівські митники брали мито з кожного воза, тож купці намагалися навантажити вози під зав'язку. Але існувало суворе правило: якщо віз лавмався (а найчастіше це траплялося саме на узвозі), весь товар переходив у князівську скарбницю.

До початку XX століття Андріївський узвіз був малопrestижним районом без доріг та інших побутових зручностей. Селилися тут переважно міщани та пролетарі. А нині Андріївський — суцільна художня галерея, куди кияни прагнуть повести гостей.

В Андріївському узвозу багато власних легенд і таємниць, розкрити які частково допомагає унікальний “Музей однієї вулиці”. Хоча, щоб розгадати їх, одного музею замало. Але це — тема іншої розмови.

Наталка ПОЗНЯК-ХОМЕНКО

ПАМ'ЯТЬ



Друга світова війна залишила глибокі рани на землі України. Утрати, яких зазнав у війні український народ, і сьогодні відлунюють гострим боєм у серцях наших співвітчизників.

Особливо гірко й боляче тим, хто знає жахи війни не із книг чи розповідей, а несе тягар власних тяжких спогадів про пережиті. Так, ми витримали нелюдські випробування і знущання за колючим дротом казематів смерті, приниження людської гідності.

У КИЄВІ СПОРУДЖЕНО ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК ЖЕРТВАМ НАЦИЗМУ

А скільки юних життів було загублено! А скільки тих, хто вцілів, не мали дитинства та юності...

На нашу долю в'язнів-жертв нацизму й після визволення випали страждання. Повертаючись додому, ми відбули фільтраційні табори, зазнали презирства, недовіри, а деякі з нас знову потрапили за колючий дріт концентраційних таборів, але вже не гітлерівських, а сталінських. А провина наша була лише в тому, що ми, дітьми й підлітками, не змогли захистити себе від вигнання в Німеччину, на фашистську каторгу.

Та наше покоління зуміло не тільки вижити, а й показало зразки високих духовних і вольових якостей. Ми виховали гідне покоління дітей і онуків. Ми стали добрими робітниками й робітницями, інженерами й техніками, лікарями й учителями, захистили кандидатські й докторські дисертації.

22 червня 2005 року відбулося відкриття пам'ятного знаку жертвам нацизму у славній столиці України — у місті-герої Києві. Минуло кілька років боротьби за ідею спорудження цього пам'ятного знаку, визначення належного місця і, нарешті, фінансування проекту. Нашу наполегливість і впертість винагороджено — і ось знак є.

Він відтворює картини наших страждань, містить знак OST, який належало мати всім в'язням із Радянського Союзу. Біля знаку — дівчинка з лялькою в руках. Червоні гвоздики виблискують на п'єдесталі, як крапельки пролітої крові. Тут завжди будуть квіти, бо цей знак утілює пам'ять про страждання, які принесли людству фашизм і тоталітаризм. Живі мають пам'ятати про загиблих — страчених, спалених, закатованих.

Завдяки підтримці Олександра Олександровича Омеляченка, Київського міського голови, і його команди здійснилася наша мрія. Київ узяв на себе фінансування проєк-

ту спорудження й відкриття пам'ятного знаку.

Від імені Української спілки в'язнів-жертв нацизму (а це 250 тис. осіб) ми дякуємо Олександрові Омеляченку та його команді. Ми вдячні всім, хто сприяв нам у фінансуванні, спорудженні й відкритті пам'ятного знаку. А це: Укрсоцбанк (голова правління Б. В. Тимонкін); відділення УСВЖН майже з усіх областей України; Український національний фонд “Взаєморозуміння та примирення” (голова правління І. М. Лушиков). Крім того, проектування і спорудження пам'ятного знаку підтримали матеріально всі колишні в'язні — жертвували, хто скільки міг. Ми дуже вдячні авторському колективі, зокрема скульпторам — П. П. Боцвину та Т. В. Давидову, архітекторам А. В. Морозу.

Інеса МІРЧЕВСЬКА

На знімках: Біля пам'ятного знаку колишні в'язні (зліва направо) Надія Мудренок, Ольга Філон, Людмила Тарасенко-Залевська, Надія Слюсарєва, Інеса Мірчевська та Ганна Стрижкова. Квіти покладають Київський міський голова Олександр Омеляченко та учасники свята.





МИСТЕЦТВО НЕСПОДІВАНИХ СПОРІДНЕНЬ



Із початком цього річного відпусткового сезону виставкове життя Києва не завмерло. Так, у Національному музеї Тараса Шевченка експонувалися репродукції бронзових виробів Китаю: частина всесвітньо відомих шедеврів, створених у час від епохи Ся (XXI—XVI ст. до н. е.) до династії Хань (206 р. до н. е. — 220 р. н. е.), почасти копійованих за династії Чжоу (XI ст. до н. е. — 221 р. н. е.). Поруч — у літературно-меморіальній квартирі-музеї Павла Тичини — виставка малярства одеситки Світлани Крижевської. Чи можна чекати якихось паралелей? “Може, хіба що, присмаку екзотичності, — скаже читач, — яскраво відчутного в першому випадку і певною мірою — у другому”. Проте обидві виставки, у різний спосіб, дали можливість укотре подивуватися на глибоку етнічну основу у творчості митців різних країн і різних епох. І, що особливо вражає, порівняння

ВИСТАВКИ

виявляє спорідненість пам’яток культури напрочуд різних народів.

Мистецтво бронзи — одна з найяскравіших і найдивовижніших прикмет китайської цивілізації, історія якої охоплює п’ять тисячоліть до нової ери. Бронзові вироби зажили слави завдяки довершеній формі, вигадливому дизайнові й оригінальним написам. Серед найбільш цікавих для нас — посудина для води, оздоблена написами, що зафіксували найбільш ранній і разом із тим найповніший судовий вирок. Експонат допомагає зрозуміти систему судочинства Китаю, якою вона була 2 тис. років тому. Заворожують музичні інструменти — дзвони (і комплект менших, які використовувалися в оркестрах, і більший — власне дзвін у звичному для нас розумінні); звук мали, б’ючи по інструментові (ззовні) дерев’яними паличками. Прикраси малих дзвонів — напівфункціональні. Принаймні одну функцію можемо розшифрувати — ідеться про вплив на звук, що ж до інших — вони мають виразне космогонічне походження. Особливо цінна категорія виробів із бронзи — посудини ритуального призначення. Адже, живлячи дух предків, люди забезпечували неперервність роду, здобували індивідуальне і колективне (родове) сакральне заступництво. Щоправда, призначення виробів еволюціонувало, спрощувалося, аж до функцій звичайного посуду.

Частина експонованих предме-

тів вабить екзотичністю — наприклад, фігурка носорога (який на той час водився в Китаї). Інша частина мимоволі викликає порівняння з мексиканським мистецтвом. А що вже казати про добре знаний нашими предками меандр (безконечник) чи сваргу (сонце)! На деяких посудинах (у формі бика — утілення чоловічої живої сили) зауважимо, як прикрасу, зображення спіралі, фантастично схожої на спіралі, що відтворює трипільська кераміка; зображення квітки — стилізованого відповідно до квіткового візерунка тризуба. Схожу стилізацію виявлено на трипільських зерновиках і в численних українських вишивках. Тут і птах — орел, причетний до світобудови; і коза, що символізує багатство, достаток, урожай і родючість; і образ води — символ життя, очищення. Як ж таємниці оповили коліску людства! І тепер ми, такі різні, у найглибших пластах своїх культур знаходимо послання у вічність. Як тоді, так і сьогодні через молитву обмінюємося духовними енергіями, звертаючись до душ предків. І вболюємо за неперервність Роду. Ушановуємо померлих, аби світлі сили вели нас дорогою правди.

У творах Світлани Крижевської



відчутне те саме прагнення до розкриття таємниць буття, розкодування послань предків. Художниця обрала заголовну тему творчості — етнографію й народну культуру України. Серед теплих, нагрітих сонцем і напоєних медами степового літа букетів, натюрмортів і краєвидів, у яких барви бринять, мов стру-

ни весняного проміння причорноморської весни, особливо зворушує і бентежить галерея традиційних інтер’єрів сільської хати. Це — духовна і культурна спадщина; художній документ, часом місткіший від архівного. Буяння барв вишивок, які всуціль “укривають” інтер’єр; дивовижна краса розписів — настінних і пічних — із тією ж таки символікою. Створивши цю галерею, мисткиня наповнила новими живильними соками дерево життя. Як робили це герої її картин, відтворюючи його в оселях, перейнявши відгомін давнього знання про цей незвичайний мотив. Знаєте, китайці не поділяють мистецтва на “високе” і “вжиткове”. Усе, що навколо, має бути красивим і функціональним. Твори С. Крижевської свідчать про те, скільки важила для нашого Роду одуховленість і впорядкованість середовища, його чистота і краса.

Останній на сьогодні об’єкт зацікавлень художниці-дослідниці С. Крижевської — Північне Причорномор’я, де найдовше існувала вільна козацька республіка — Задунайська Січ. А ще, пам’ятаймо, її рідна Одещина — особливий регіон взаємовпливу національних культур, їхнього розмаїття і співіснування. Таких різних, із різних Родів. А світове дерево, як і колись, єднає небо і землю.

• **Тетяна ЧУЙКО**

ВІДКРИТА СТУДІЯ

“Дітям будуть дані крила”. Під такою поетичною назвою в Музеї гетьманства до Міжнародного дня захисту дітей відбулося відкриття виставки дитячих творів. Та ще й у гармонійному поєднанні з персональною експозицією наставника — художниці Тетяни Кравченко, члена Національної спілки художників України, авторки низки монументальних творів у державних установах, праці якої перебувають у приватних колекціях не тільки України, а й Франції, Німеччини, Швейцарії, Канади. Бажання відкрити дітям розуміння краси спонукало художницю створити власну студію — Клуб вихідного дня, який ось уже 8 років приймає дітей (дошкільнят і школярів). Тут, розвиваючи творчу індивідуальність, навчають уміння “розмовляти кольором”.

Упродовж червня є можливість ознайомитися із самобутнім мистецтвом студійців.

— Дитяча душа вільна, — поєднується зі свободою кольору. Відбувається зв’язок із лаконічним мисленням, — розповідає Тетяна Кравченко й додає, — і вибір кольору дуже обмежений. А так хочеться навчити дітей бачити красу неба, пізнати таїну Буття й передати це у фарбах.

Оце спільне бажання вчителя й учня відкривати красу можна виявити в розповідях дітей:

— У кожного свій стан душі, тому наставниця нас не критикує, а вчить думати, бачити — не лише малювати, підказує “спробувати самому колір”, спонукає до дії.

— Адже різні фарби, — жваво додає інша дитина, — можуть між собою сваритися, а можуть — гармонійно поєднуватися.

— А ще можуть, — провадить інша, — утворити новий колір.

— Не завжди можна передати словами свій настрій, — десь у гур-

У СОНЯЧНУ КРАЇНУ МИСТЕЦТВА...

ті почувся голос малюка, — а фарбами — можна.

Мене зацікавили роботи талановитої семирічної дівчинки Лани Марченко (яка до того ж гарно володіє українською мовою): “Рожева мрія”, “Помаранчева революція”. “Не “Помаранчеве небо”, як хтось помилково назвав мій твір, а “Помаранчева революція”, — наполегливо й переконливо обстоює свій творчий задум це чорняве диво — тенденція тямуще створіння. А ще Ланочка розповідає, що на заняттях вони ліплять “не з пластиліну”: “Пластилін не вчить, бо неживий. А ось глина вчить. Вона жива”.

Цікаві твори й у Ані Петрик (12 років). Дитина має досвід, неодноразово брала участь у виставках, здобувала премії, нагороди. Малює спонтанно, імпровізує, має гарне відчуття кольору. Особливо це відчутно в її творах “Пробудження краси”, “Перші проліски”. А



12-річний юний художник Ваня Король, який цікавиться історією Давньої України, зумів передати свої уявлення у творі “Веселка”. І так можна розповісти про кожну дитину, бо й справді, усі студійці цікаві, талановиті.

Варто сказати кілька слів і про експозицію наставника юних талантів (художниці Тетяни Кравченко) під назвою “Предчуття духу”. Її живопис прозорий, легкий, одуховлений. Багато картин, зокрема “Мажор”, “Звучання”, “Плин часу”, народилися після того, як художниця брала уроки музики з класу фортепіано. Вражає картина “Весна”. Ідеться про втілення іпостасей космічної енергії: Сонця, Місяця, Зорі (Дошу). У цих творах мисткиня намагалася передати засади українського світобачення...

• **Лариса ПРОСЯТКІВСЬКА**

БЛАГОДІЙНІСТЬ

«МИТЦІ УКРАЇНИ — ТЯЖКОХВОРИМ ДІТЯМ»

Наприкінці червня в Колонному залі ім. М. Лисенка Національної філармонії України відбувся благодійний концерт-вистава під назвою “Серенада”. Слід відзначити, що така акція проводиться в Україні вже вдруге. Перша відбулася наприкінці 2002 року за сприяння Київського благодійного фонду “Джерела”, що опікується дітьми, хворими на лейкемію. Об’єднати всіх, кому небайдуже здоров’я наших дітей, хто має чуйне серце та щире серце, — цю мету покладено в основу проекту “Митці України — тяжкохворим дітям”.

Цього року зірки опери надали цій акції особливої ваги, маючи за зразок лейкозний фонд Хосе Каррераса. На імпровізованій сцені філармонії в супроводі Національного заслуженого академічного оркестру України на чолі з диригентом В. Сіренком цього разу співали золоті голоси Національної опери України: Анжеліна Швачка, Ірина Семененко, Сусанна Чахоян, Дмитро Попов, Михайло Кіришев та Олег Сичов.

У першому відділенні у виконанні вітчизняних майстрів академічного співу пролунали всесвітньо відомі зразки оперно-симфонічної музики композиторів В. А. Моцарта, Дж. Россіні, К. Оффенбаха, П. І. Чайковського, Ж. Бізе та М. Лисенка. До складу другого відділення входили українські та російські романси, а також популярні естрадні композиції закордонних авторів. Сольні арії плавало, за сценарієм, перетікали в дуети та квартети виконавців.

Цьогорічний благодійний кон-

церт-виставу було проведено за допомогою генерального спонсора — закритого акціонерного товариства “Український страховий капітал”, а також за сприяння Міністерства культури й мистецтв України, Міжнародного благодійного фонду “Доля дитини” та благодійного фонду “Єдинственная”. Генеральний інформаційний партнер — “5 канал”, медіапартнери Новий канал, телерадіокомпанія “Київ”, “Хіт FM”, журнал “Аристократ”, газета “Столиця” тощо.

На думку заслуженої артистки України Анжеліни Швачки, постійної учасниці благодійних концертів, подібні акції мають стати в Україні традицією і проводитися якомога частіше на сцені не тільки Колонної зали Національної філармонії, а й у таких престижних концертних залах країни, як Палац “Україна” і Національний театр опери та балету. Адже кошти, зібрані під час такої благодійної справи, допоможуть тяжкохворим дітям. “Як мати, я переконана, що в житті немає нічого більш розпачливого, ніж очі хворої дитини, прикутої тяжкою недугою до ліжка. Моє серце завжди з матерями, чії діти позбавлені радості світлого й безтурботного дитинства”, — відзначила співачка.

Чарівна Сусанна Чахоян вважає, що такі акції несуть тепло й любов людям, сприяють об’єднанню наших зусиль задля допомоги хворим на лейкемію дітям, які мають право на повноцінне життя. З другого боку, в основу благодійних концертів закладено шляхетну ідею знайомити людей з усесвітньо відомими зразками музичної класики, підкреслює співачка. “Я вірю, що наша теперішня влада буде й надалі приділяти велику увагу благодійним акціям і проектам, покликаним допомогти тяжкохворим малюкам, адже майбутнє кожної країни, кожного народу — це, перш за все, діти!”

• **Олександра ТИМОЩУК**



ТЕРНОВІ СЛОВА ЄВГЕНА ГУЦАЛА

Вечір пам'яті Євгена Гуцала, що відбувся 4 липня, якраз на десяту річницю смерті письменника, у Національній спілці письменників у Києві, залишив по собі надзвичайно щемне відчуття: кілька годин люди, які знали і люблять Євгена Пилиповича, не могли наговоритися про нього. Смерть не розірвала того живого зв'язку, який Гуцало-прозаїк, Гуцало-поет, Гуцало-людина встиг налагодити у письменницькому середовищі. Олекса Ющенко писав передмову до першої публікації студента Ніжинського педінституту, Олесь Лупій працював пліч-о-пліч з Євгеном Пилиповичем у "Літературній Україні" і багато років сусідував у письменницькому домі, Світлана Йовенко гаряче сперечалася, обговорюючи нові публікації Гуцала, а нині — присвятила йому свої поезії, Дмитро Чередниченко бував із Євгеном Пилиповичем у

спільних мандрах Україною, Анатолій Мойсеєнко мав благословення від метра... Власне, кожен із присутніх у залі знав свого Гуцала, адже ця прикметна людина була надзвичайно багатогранною, зберігаючи цільність і цілеспрямованість натури, зятятість і вірність своєму покликанню. Лариса Хоролець і Петро Бойко читали Гуцалові поезії різних років, земляки згадували велику родину Гуцалів — сільських учителів, патріархальних дідів і бабів, які продовжили своє життя в новелах-оповіданнях і повістях свого сина і внука...

Присутність синів Євгена Пилиповича — Сергія, Дмитра, Євгена, чия кароокість увічнила швидкий, прикметливий, обдарований погляд батька, викликали в пам'яті народне прислів'я про призначення справжнього чоловіка — виростити синів і посадити сад, — і це теж є істинним щодо поета, який кожну травинку знав поіменно...



Виступає Микола Жулинський.
Ведучий вечора Петро Осадчук і Леся Воронина

знають ціну Гуцаловому терновому слову. Та чи не лишиться воно річчю в собі за поживними палітурками видань десятирічної давності? Чи вповні доступне те слово суспільству, яке, перебуваючи в читачьому цейтноті, часто-густо лише ковзає розгубленими очима по бібліотечних полицях, не дотягуючись до книжки серцем і очима? Власне, — чи прочитали ми Євгена Гуцала?

Про все це — у розмові вдови письменника Лесі ВОРОНИНОЇ із журналісткою Любов'ю ГОЛОТОЮ.

Фото Івана ПИЛИПЕНКА



Дмитро Гуцало присвятив батькові пісню

Академік Микола Жулинський, який у Слові про Євгена Гуцала осереддяв своїх спогадів визначив довірливі ірпінські бесіди з автором культових у 60-их новел, зауважив, що прозаїк у 80-их болісно переживав свою непрочитаність. Ішлося, зокрема, про трилогію химерних романів "Позичений чоловік", "Парад планет", "Приватне життя феномена", позначених убивчою іронією автора щодо зовні благополучного суспільства застою, наскрізь фальшивого і бюрократичного... Петро Осадчук, котрий, як завжди, натхненно і щиро вів спілчанський вечір, зауважив, що в "Ірпені" написано переважну більшість творів Євгена Гуцала, — адже він любив цей Будинок творчості і працював там в усі пори року...

Близький стиліст і мовник, —

здається, усі пласти української лексики були ним опрацьовані, — Євген Гуцало розкошував словом, відчував його смак і аромат, його незглибимість і невичерпність, багатовимірність і багатобарвність. Власне, так само сприймав він і людей, про яких писав. Одна з його книг так і називається: "Люди серед людей". Старі й діти, чоловіки й жінки, яскраві й непримітні, красномовні й недорікуваті, закохані й зненавиджені, щасливі й злощасні — усі вони пройшли крізь його серце і душу, з усіма він, здається, не міг наговоритися, на всіх надивитися, не міг випустити їх із поля свого зору.

Учасники вечора пам'яті Євгена Гуцала не поспішали із залу, продовжуючи згадувати свого побратима, друга, непрочитану й загадкову людину: письменники



Сергій Гуцало у спогадах про батька

Л. Г.: Цього року, якраз на Купала, минає 10 років відходу в кращі світи Євгена Гуцала. Ви не лише розділили з ним гіркі хвилини відходу і зберігаєте пам'ять про нього, але робите все можливе, аби книги Євгена Гуцала не зникли з читачького обігу. Власне, залишивши Вам верстку останньої книги, він заповів Вам дбати про видання... Над чим працював Євген Пилипович в останні свої місяці й дні? Розкажіть, будь ласка, про підготовку й видання п'ятитомника його творів.

Л. В.: Про це дуже важко говорити, адже Євген Пилипович помер раптово, у нього було дуже багато планів, і він практично ні на день не припиняв роботи. Останні шість сторінок до книги "Ментальність орди" він написав у той день, коли в нього стався інфаркт. Треба було знати Гуцала, щоб зрозуміти, що він абсолютно не звик себе берегти. Це було якесь самоспаплення. Він відчував, що тема, про яку писав в останні місяці й дні, надзвичайно важлива — російсько-українські стосунки, вічне намагання північного сусіда підім'яти під себе Україну, знищити будь-яку національну свідомість, підкорити, знівечити, асимілювати. Пригадую, як тяжко працював Женя над цією книжкою, що складалася з окремих статей (спершу їх друкували в "Літературній Україні"), як перегорнув десятки стародруків і як пов-

торював: "Це маю робити не я, а історики, але чому ж ніхто не береться за цю тему?!" Адже він хотів показати правдиву картину російської експансії, так зване "освоєння нових територій", базуючись на свідченнях саме російських очевидців — військових, істориків, письменників. І все одно його почали цькувати, звинувачуючи в усіх смертних гріхах. До речі, вже й після його смерті, коли видавничий центр "Просвіта" видав "Ментальність орди", пан Толочко і пан Рябчук потопталися по пам'яті Гуцала, звинувативши його в "малоросійському синдромі".

А щодо видання п'ятитомника Євгена Гуцала, то я й досі дякую Богові, що тоді, у середині дев'яностих, коли практично завмерло все книговидавництво, знайшлися люди, для яких творчість Гуцала була частиною їхньої душі. Передусім, хочу назвати його друга ще зі студентських років — письменника Анатолія Давидова — вони разом училися в Ніжинському педінституті. Саме Анатолій Давидов, який на той час працював у Кабінеті Міністрів, "пробив" гроші на п'ятитомник. Але потім була колосальна робота щодо впорядкування кожного тому. І гадаю, що коли б не редактор і упорядник Михайло Москаленко, не тодішні директор видавництва "Дніпро" Тарас Сергійчук і головний редактор



Літа молодії...

Світлана Жолоб, видання не мало б такого наповнення, не було б здійснене на найвищому професійному рівні. Найскладніше було відібрати вершинні твори Євгена

Пилиповича — адже він залишив величезну творчу спадщину, яка не вмістилася б і в кілька десятків томів. Це, передусім, його неповторні, сповнені дивовижного світлого настрою ранні новели, це й реалістичні повісті й романи, і так звана "химерна проза" — трилогія "Позичений чоловік", "Парад планет" і "Приватне життя феномена", це й самобутня поезія, і публіцистика, і літературна критика, і зовсім несподівано наприкінці життя — безліч веселих і добрих віршків-скоромовок, віршків-усмішок для дітей.

— Як показує не лише Ваш сумний досвід, клопоти про увічнення пам'яті письменника нині падають на його родину. І хоч як гірко це підкреслювати, але все залежить від удови, рідних митця: наскільки вистачить їм сил ходити і стукати в чиновницькі двері, залучати друзів і протистояти недругам. Як оминати байдужість чи недоброзичливість? Якщо можете, скажіть про перших, але й про других не забудьте.

— Звичайно, найголовніше, що залишається після письменника, — це його книжки. Але зараз я згадую свої "ходіння по муках", коли треба було поставити пам'ятник на могилі Жені і встановити меморіальну дошку на будинку, де він жив. Хто з цим не стикався, навряд чи мене зрозуміє, а кому довелося день у день біга-



ти по кабінетах усіх отих начальників і начальничків, поспівчував. Це був якийсь витончений садизм. Бо коли скульптор Микола Обезюк створив ескіз чудового пам'ятника — жінка навколішках, затуливши обличчя руками, стоїть біля покладеного на землю хреста, на якому розгорнуто книжку з барельєфами Євгена Пилиповича і його першої дружини, яка померла зовсім молодю, а поруч лежать три бронзові яблука, — я думала, що головне вже позаду. Але ж ні! Для того, щоб високі начальники могли виділити призначену постановою Кабміну суму, треба було оцінити пам'ятник, але для того, щоб зробити пам'ятник і відлити його в бронзі, треба було заплатити ненайвищі гроші! І головне — у кожній наступній інстанції, куди мене відряджали, імовірна ціна щораз більшала. Знаєте, пані Любо, і тут допомогли добрі люди. У Міністерстві культури я врешті натрапила на жінку, яка, почувши, що це пам'ятник Гуцалові, сказала, що для неї книжки Євгена Гуцала змалечку були найважливішими й найдорожчими, що вона вважає їх частиною свого життя. І саме ця жінка зробила так, що комісія оцінила пам'ятник на підставі фотографій ескізів. Щоправда, нам довелося піти на такий собі фотомонтаж — маленьку модель пам'ятника подали на фотографіях як скульптуру в натуральну величину. Зі зрозумілих причин ім'я цієї чудової жінки я назвати не можу, адже формально вона вчинила службове порушення і просила ніколи й нікому про її роль у цій справі не говорити, але без цього пам'ятника й досі не було б...

— *Нещодавно я мала справу з родиною сільських учителів і мовою задала повість Євгена Гуцала "Сільські вчителі" — вражає правдиву річ щодо побуту сільських педагогів, їхнього змагання-виживання за збереження найголовнішого — учительського імені, яке з'являється-зникає в будні... Подумалося: Господи, якби Гуцало був живий! Які типажі довкола, які сюжети... Уже хто-хто, а він би від столу робочого не відходив... Звичайно, тут мені годилося б утішити наших читачів, що творчість надзвичайно талановитого письменника Євгена Гуцала не забута, що, як писав Маяковський, ім'я його державою перелите "в пароходи, строчки і другіє добріє дела", але... Нещодавно з гірким подивом дізнаюся, що творчість Гуцала вивчають у школі лише оглядово. І це той письменник, який має блискучі твори для дітей! Це ж його перу належать витончені оповідання, нині розібрані на цитати в підручниках із мови, — хіба ж був кращий стиліст, як Євген Пилипович... Ви, пані Лесю, письменниці, журналіст, редактор — тому я й насмілилася спитати у Вас про це. Один із найпомітніших шістдесятників, визнаний прозаїк ХХ сторіччя, новеліст, повістяр, романіст і поет Євген Гуцало — яка доля його творчого спадку?*

— Дякую Вам, пані Любо, за це запитання, хоча для мене в ньому дуже багато гіркоти. Чому? А тому, що після Жениної смерті відбувається якесь страшне помертне зведення порохунків. Я вже згадувала про статтю Миколи Рябчука, яку, до речі, надрукували в газеті "День" до 60-річного ювілею Євгена Пилиповича. Відомий критик пише про те, що Гуцало як прозаїк нібито застарів, що творчість його, окрім хіба що

недооціненої поезії, вартості не має, що весь він — у минулому. Тим прикріше було це читати, пам'ятаючи, як той самий М. Рябчук надзвичайно високо оцінював Гуцала-прозаїка за життя. За місяць до смерті Женья, вступаючи в Будинку вчителя під час вручення йому премії Фондації Антоновичів, розповідав про те, як почав писати, як складалася його літературна доля, і раз у раз згадував свого злого генія — "улюбленого аспіранта академіка Шамоти". Ішлося про відомого літературознавця Григорія Штоня, котрий упродовж усього Гуцалового творчого життя переслідував його, складаючи фактично літературні доноси. Бо всі ми дуже добре пам'ятаємо, чим у підрадянській Україні були оті нищівні рецензії. Ось один із таких "пасажів" пана Штоня з приводу повісті Гуцала "Стихія": "...цей твір присипаний такими ідеологічними спеціями, за гру з якими треба відтинати набиту на подібній мазні руку!" Коли Женью ховали, пан Штонь підставив плече під його домовину. Що це було — акт спокути чи витончений цинізм? Не знаю, бо тепер, із легкої руки Григорія Штоня, твори Гуцала викинуто з усіх шкільних підручників, його не вивчають в університетах, немає навіть згадки про Гуцала в розділі про шістдесятників у підручнику для 11-их класів середніх шкіл. Є в цьому підручнику фото, де Гуцало сидить поруч із Григором Тютюнником, а от хто такий Є. Гуцало, школярам не пояснюють. І я з жахом переконаюся, що якась сила заганяє Гуцала у загальний "письменників для диктантів".

— *Пані Лесю, кажу це для наших читачів, — я нещодавно була на Байковому кладовищі, де поховано, на жаль, уже багато героїв поеми Євгена Гуцала "Напередодні нинішнього дня" — поеми про його літературне покоління. І помітила, а Ви це підтвердили, що пам'ятник Євгена Пилиповича пограбовано — украдено бронзові яблука й розгорнуту книгу з його портретом... Тих, хто це робив, книжка не зупинила. Але яка зловісна аналогія: украдена з могили книжка! Дуже не хотілося, аби з нашого життя викрали книги Євгена Гуцала, Миколи Вінграновського, Григора Тютюнника, Володимира Дрозда...*

— Справді, коли ми із Сашею Гуцало, дочкою Женья, яка, на жаль, уже померла, прийшли на

кладовище й побачили, що з пам'ятника зникло три бронзові яблука, то було таке відчуття, ніби Женья лежить там зовсім безборонний, ніби вкрали частину його книжок, його дивовижних образів, його чистої, прозорої мови. Пам'ятаєте, одна з перших книжок Гуцала так і звалася — "Яблука з осіннього саду"? Потім украли бронзову книгу з барельєфами, але дідусь, який ходив прибирати могили, злякав тоді грабіжників, і вони, кинувши книгу неподалік від могили, втекли. Але вдруге, коли та книга стояла на могилі, міцно прилаштована до постаменту, її просто вирвали "з м'ясом". Моторошно й безнадійно. Це й справді своєрідна ознака часу — грабують могили й окрадають не лише мертвих. У живих віднімають те, що колись для нормальних людей було найважливішим — співчуття й любов, уміння насолоджуватися красою й розуміти справжню літературу, музику, малюнок. Замість справжнього мистецтва тиражують таку собі легкостравну пластмасу, і вже стає "немодним" серйозно говорити про любов до своєї землі, чи до рідної мами, чи до дівчини. І справді, мене сьогодні жахає якийсь тотальний літературний ексгібіціонізм. Здається, що нинішні письменники ставлять перед собою зовсім не ті завдання, котрі стояли перед Вінграновським, Гуцалом, Тютюнником...

— *Письменницьке ім'я, безперечно, зберігають книги. Але... Як добре, що ми знали їхніх авторів! Мені довелося редагувати поетичні збірки Євгена Пилиповича у видавництві "Молодь". Із ним було надзвичайно цікаво говорити, спостерігати за його реакціями, за його мовою, слухати його жарти... Чи є книга спогадів про Євгена Пилиповича?*

— Кілька років тому в газеті "Літературна Україна", яку редагував Василь Плющ, добрий Женья друг, якого вже також немає на світі, ми надрукували спогади старшої сестри Женья — Людмили. Вона згадувала, яким він був у дитинстві, розповідала, як страшно пережив те, що його свідомо "завалили" при вступі до Київського університету, про те, як починав писати. І тоді я звернулася з проханням до всіх друзів Женья, до тих, хто знав і любив його, надіслати до редакції свої спогади. На жаль, крім кількох величезних рукописів, у яких ав-



Із Євгеном Концевичем у Житомирі

тори писали про себе і ще раз про себе, нічого по-справжньому вартісного не з'явилося. Я розмовляла з Миколою Руденком, і він збирався написати спогади про Євгена Пилиповича, але не встиг. Знаю багатьох людей, котрі дуже любили й шанували Гуцала, яким є що про нього згадати, але поки що такої можливості — видати книжку спогадів — немає. Сподіваюся, що найближчими роками спогади про Євгена Гуцала все ж побачать світ. Адже, на жаль, його друзів-ровесників стає дедалі менше...

— *Художник Рафаель Багаутдінов, який намалював портрет Євгена Пилиповича, розповідав, що той не міг і хвилини всидіти на місці, і погодився позувати тільки тоді, коли художник дозволив йому читати. Розкажіть про Гуцала-читача, його смаки й інтереси.*

— Власне, книжки для Женья були якоюсь надзвичайно важливою частиною життя, без якої він не міг існувати. Ще дитиною, живучи в селі, він, прочитавши все, що було в сільській бібліотеці, почав їздити до районної — в Калинівку, шоразу брав десятки книжок і просто "ковтав" їх, потім почав замовляти книги поштою. Тобто книжки — це був місток у небачений, чарівний, великий світ. Думаю, що від цієї "книжкової хвороби" він не вилікувався до кінця життя. Його цікавила й філософія, й есеїстика, все, що можна було дістати в українських та російських перекладах зі світової літератури. В останні роки часто перечитував Гоголя, завжди мав під рукою "Кобзар", але при тому з величезною симпатією ставився до

всього молодого й талановитого. І ця риса в Женья була надзвичайно важлива — знаю, скільком молодим прозаїкам він допоміг, пишучи рецензії на їхні перші публікації, рекомендуючи їх до друку. Ось зовсім недавно, на врученні премій літературного конкурсу "Коронація слова", підійшов до мене чоловік і сказав, що став він письменником завдяки Євгенові Гуцалу і що нинішньої премії не було б, якби Євген Пилипович свого часу не відгукнувся й не підтримав його перших літературних спроб.

— *Людини немає з нами, але є його слова, учинки, безцінні епізоди життя, які належать тим, хто був із цією людиною. Якщо можете, розкажіть ще й про Вашого Гуцала.*

— Жениною головною рисою було те, що він у будь-яких життєвих ситуаціях залишався сам собою, він просто не міг пристосовуватися й щось удавати. Це навіть не було його заслугою — просто він такий уродився. Думаю, що це дуже ускладнювало йому життя.

Він надзвичайно тонко відчував і розумів людей, умів прощати й розуміти людські слабкості. Усе, крім підлості й зради.

Він і справді був дуже рухливий, мав щодня пройти хоча б кілька кілометрів, розповідав, як юнаком виходив за село пізньої осені, коли замерзала, як крига, чорноземна вінницька грязюка, і бігав від села до села.

Писання для нього було способом існування. Не писати він не міг, не уявляв, як можна приїхати кудись на курорт і лежати на пляжі. Писав в електричці на клаптиках паперу, коли ми з ним їздили в село, писав на коліні в садку, — але для нього найголовніше було щодня, з самого ранку, сісти за робочий стіл і працювати.

Я зовсім не помічала в ньому якоїсь зверхності чи "синдрому генія" — йому були цікаві всі люди й було абсолютно байдуже, чи це сільська тітка, яка розповідає про зятя-алкоголіка, що вигнав її ночувати в сарай до курей, чи академік, що ділиться філософськими міркуваннями.

Дивовижна Гуцалова усмішка, яку, певно, пам'ятають усі, хто з ним спілкувався, і яку так точно зобразив на портреті Рафаель Багаутдінов. Мені здається, що більше так ніхто не посміхався. Добра й іронічна усмішка. І його вічні жарти-жартики, за якими він ховав свою сором'язливість і вразливість. Колись мені здавалося, що Гуцала не можна не любити, що його люблять усі. Потім я зрозуміла, що це не так, і досі не можу із цим змиритися.



Євгенко Гуцало, Леся Воронина, Євген Гуцало

Записала
Любов ГОЛОТА



ХРАМ ЗНАНЬ

Відомо, що школу було засновано в історичному 1905 році. А ще відомо, що до відкриття Церковноприходської школи для дітей бідарів у цих приміщеннях було фабричне заводське училище. І тільки Господь Святий знає — скільки дітей отримало освіту в цьому благословенному місці. Найперша школа мала три корпуси, в одному з яких училися діти, а поруч мешкали вчителі. Це було зручно і продуктивно. Проте повернімося в наші дні. Сторічний ювілей святкує Білогородська школа № 2, проте я побачила чудову й сучасну будівлю, розташовану, як церква, на пагорбі, обгорнуту шатами фруктових садів. А ще мене вразило, що майже всі вчителі цієї школи — її вихованці. І педагогі з солідним стажем, і молоді керівники школи не хочуть знати іншої долі, як бути потрібними дітям земляків. Сучасна перебудова школи закінчилася в 1981 році. За це білогородчани вдячні директору старої школи, а нині голові Бобринської сільської ради Олексію Михайловичу Качаненку. За ним і досі шкодують, бо, за словами вчителів, Олексій Михайлович був напрочуд талановитим педагогом і не менш талановитим господарем. Про це палко розповідала молоденька вчителька німецької мови, а за сумісництвом ще й організатор — Тетяна Сергіївна Король, яка не так давно закінчила цю ж школу. Вразило мене те, що випускники знають і пам'ятають усіх, із ким пов'язана доля школи. Мені пощастило, бо я мала честь поспілкуватися з випускницею першого повоєнного випуску Лідією Григоровною Іванчук.

— **Лідіє Григорівно, розкажіть, будь ласка, як вам, дітям війни, давалося навчання?**

— Важко давалося, бо в роки війни приміщення школи зайняли німці, а в корпусі, де мешкали вчителі, розташували коней. Відступаючи, фашисти вщент зруйнували школу, проте наші батьки та й ми — всією громадою відбудували рідні стіни. Важкі 1943—1944 роки для двадцяти семи дітей різного віку стали роками відродження школи, відродження надії на краще життя. У нас не було ані книжок, ані зошитів, проте була жага до знань. Траплялося,

СТОРІЧЧЯ ШКОЛИ

що домашні роботи виконували на газетах. А коли хтось із дітей приносив до школи зошит — це була радість для всіх. Ми були бідними, проте добрішими, ніж теперішня молодь, хай не ображаються. А в 1953—1954 році в нас був справжнісінький, хоча і скромний випускний бал. І майже всі потім отримали вищу освіту, вступили до різних ВНЗ. Серед перших повоєнних випускників є й лікарі, й учителі, й інженери, і навіть професор.

Сама Лідія Григорівна — медичний працівник, і з задоволенням віддає свій медичний фах, незважаючи на пенсійний вік, саме учням рідної школи. А до нашої розмови приєдналася надзвичайно добра жінка, вчитель рідної мови та літератури Любов Адамівна Сторожук. Щиро й безпосередньо розповідала вона про рідну школу, яку теж колись закінчила. Із сумом повідала, що колись була потрібна маленьким школярикам і вчителювала у початкових класах. До 1920 року у школі було три початкових класи, цього року ледве набрали діток для одного. Завуч школи, колишня випускниця, медалістка, а нині вчитель хімії Олена Володимирівна Михайловська опікується кожною дитиною. Проте є одна проблема, яку, на мою думку, можна б було вирішити, проте на заваді стає людський фактор. Справа в тому, що діткам з околиць дуже важко добиратися до школи, особливо взимку, а водії маршрутних таксі та автобусів не поспішають перевозити маленьких земляків без коштів, що мають надходити від місцевої сільської ради. І поки дорослі не вирішать позитивно цю проблему — школа втрачає своїх потенційних школярів. Бо вже давно закінчилася епоха, коли по знання до школи діти ходили по п'ять кілометрів. Сьогодні значна частина білогородчан навчає дітей у Києві або в новій школі. А були ж часи, коли школа працювала в дві зміни, по шість уроків. Дітям при школі літній табір, до якого привозили на відпочинок дітей аж із Мурманська. Олена Володимирівна з ентузіазмом розповіла, що колектив щиро вірить у



Перебудова школи, 1980 рік

те, що все повернеться на круги своя. З гордістю показувала школу, в коридорах якої пахло солодкими булочками. Хвалилася власними експонатами шкільного музею, в якому зберігаються старі фото перших повоєнних учителів та учнів. А ще пишаються поетичними збірками колишньої учениці Соні Чміль. Поетеса з ніжністю присвятила землякам такі рядки: “За Вас молюсь, про Вас пишу, про Ваші радощі і болі”. Згадували заслуженого художника України Василя Дмитровича Чеходара, який полюбила малювати місцеві краєвиди.

Та найбільша гордість школи — комп'ютерний клас, обладнаний за останнім словом техніки. За це школа вдячна батькам учнів, бо саме завдяки їхньому розумінню та коштам з'явилося це технічне диво. До речі, це єдиний раз, коли шкільне керівництво звернулося по матеріальну допомогу до батьків, бо всі подарські справи ладнає своїми силами. А це в наші часи — диво з див.

У кожному слові вчителів звучала щира батьківська любов до рідної малої батьківщини, за непокоєність долею деяких учнів, особливо — із проблемних сімей. Бо в один голос жінки з великим і не дуже педагогічним стажем заявили, що доля дитини залежить тільки від батьків, від їхнього бажання бачити дитину освіченою, щасливою. У цей час повз нас промайнула

зграйка випускників, серед яких була й медалістка сотоного випуску Надійка Купрій. На початку свого життя ця напрочуд красива дівчинка вже увійшла в історію. І дай Боже щасливої дороги всім випускникам. А молодий директор школи Микола Анатолійович Жеведь (викладач фізики), попри заклопотаність, усе ж приділив нам хвилинку уваги. Він авторитетно заявив, що, незважаючи на нестачу коштів, зробить усе можливе і неможливе, щоб рідна школа процвітала. А 14 жовтня буде величезне свято, приурочене сторічному ювілею школи. *“А знаєте, друзі, якщо врахувати той період, коли до першої будівлі школи на цьому місці навчали заводських дітей, то школі либонь набагато більше, аніж сто років”*, — у словах Миколи Анатолійовича була щира гордість за рідну школу. Колектив має надію, що ця небуденна подія не залишиться непоміченою для місцевої і столичної освітянських влад, бо не так уже й багато в Україні шкіл із таким солідним віком. Я впевнена, що кожен, хто завдяки тижневику “Слово Просвіти” познайомився з історією Білогородської школи № 2, щиро поздоровить і ювілярку, і шкільний колектив, і дітей. І я бажаю добра, любові і ще як мінімум сто років благодення школі, яка святкує своє величне сторіччя.

Білогородчанка
Олена БОНДАРЄВА-РЕПІНА

КРУГЛИЙ СТІЛ

РІДНІЙ МОВІ — ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ

Ми, учасники “круглого столу” на тему: “Українська мова на Волині” у Волинському державному університеті ім. Лесі Українки, вітаємо зусилля оновленої української влади, спрямовані на утвердження в суспільстві верховенства права, високої моралі, соціальної справедливості. З приємністю засвідчуємо, що Волинь як невід'ємна частина України в її територіально-адміністративному і духовному осмисленні є одним із тих регіонів, де українська культура, мова, народні традиції мають і міцну кореневу систему, і розвиток. Незважаючи на тривалі історичні періоди правління окупаційних режимів у нашому краї, волиняни зберегли та бережуть рідну мову як основу буття й національної свідомості. Водночас нас не може не турбувати загальна мовна ситуація в державі та в області.

Адже Волинь перебуває в єдиному загальноукраїнському інформаційному просторі, який залишається виразно постколониальним, по суті, антиконституційно двомовним, із ганебною для нації перевагою мови колишньої метрополії у системі книговидавання, книгорозповсюдження та в пресі.

Змушені також констатувати низький рівень культури й недотримання чинного в Україні Закону про мови у рекламній сфері Луцька й інших міст області, особливо в назвах багатьох новостворених фірм і торговельних підприємств, де бачимо і зневагу до чинного законодавства, і неграмотність, і примітив. Ринкова хвиля у сфері обслуговування, стихія бездумності, байдужості до проблем національного відродження фактично вимиває з неї український зміст. Скажімо, назви-аббревіатури не несуть жодної інформації, деякі просто абсурдні: “Галдім” (цілодобово), магазин “Ефа” (так називається отруйна змія), меблі “Авіва” та ін. Кожне підприємство проходить відповідну реєстрацію в міськвиконкомі, де, вочевидь, діють за принципом: “Плати гроші — і називайся як хочеш”. От і маємо: “Next”, “Бест бай”, “Саргі”, “Доктор”, “Волиньтабак”. Працівники міськвиконкому, мабуть, не відають, що **стаття 35 Закону “Про мови”** вимагає: “Тексти офіційних оголошень, повідомлень, плакатів, афіш, реклами і т. ін. виконуються українською мовою. Поряд із текстом, викладеним українською мовою, може бути вміщено його переклад іншою мовою”. У Законі сказано також про те, що сферою обслуговування в Україні є українська мова.

Наша держава може зайняти гідне місце в європейському і світовому співтоваристві не тільки завдяки високому рівню освіти і новітнім технологіям, але й демонструючи, утверджуючи свою національно-культурну самобутність. Основою такої самобутності, головному національним чинником є рідна мова.

ПРИНЦИПОВО

Усі ми стривожені шаленим наступом звідусіль на нашу мову. Газети “Слово Просвіти”, “Українське слово” подають навіть дуже добрі матеріали, та це мало впливає на нинішню мовну ситуацію.

Треба й нам єднатися для співпраці з усіма, хто хоч трохи вболіває за нашу рідну мову.

Ось наш Микола Томенко підключив до мовного питання академіка Русанівського, а ми всі добре знаємо й пам'ятаємо про його зловісну роль щодо української мови, зокрема правопису і т. ін. Напередодні 60-річного ювілею “перемоги” на всіх каналах, усіх електронних ЗМІ лунали воєнні пісні тільки російською! Для інтерв'ю вибирали переважно російськомовних ветеранів, хоча найбільших втрат у цій війні 2-ох імперій-монстрів зазнала саме Україна! А те, що переважна більшість ветеранів розмовляє винятково російською, зовсім не

ДОКИ Ж У НАС БУДЕ «ВСЬО ПО-ПРЕЖНЕМУ»?

означає, що для них в Україні всі пісні мають лунаати російською. Парадоксально, але факт: в Україні — 6 мільйонів ветеранів війни, а у величезній РФ немає й 2-ох мільйонів! Навіть за Кучми (в першій каденції) в ювілейні дні “великої перемоги” звучало багато українських пісень чи то в перекладах, чи й нових. А нині...

Чому ми маємо це терпіти? Адже 80 % етнічних українців — платники податків, отож і мають право вимагати! Вимагаємо! Безапеляційно!

Просимо вважати це нашим зверненням до Головної управи “Просвіти”, до газети “Слово Просвіти” та інших газет, до всіх націонал-демократичних сил столиці, яка так гарно заговорила українською під час Помаранчевої революції і так швидко здає позиції без будь-якого опору!

Висилаємо телеграми п. Миколі Томенкові, міністрові культури п. Оксані Білозір, п. Тарасові Стецьківу, звертаємося й до молодіжних сил. Хтось же має зупинити девальвацію українського обличчя української культури? Мусить зупинити! Бо навіщо тоді було мерзнути на Майдані?

Шукаймо нові слова, нові засоби, нові форми, щоб невідвратно здійснювати нашу віковичну мрію — побудувати Українську Україну! Щоб дітям і внукам нашим передати у спадок рідну землю квітучою та співучою, щоб рідна держава люблячою матінкою, а не мачухою лукавою їм була!

Уляна СКАЛЬСЬКА,
президент Клубу ім. Богдана Лепкого, м. Івано-Франківськ

КРИТИЧНО

ДИВІТЬСЯ ВПЕРЕД!

Я — українка. Шаную і люблю мову свого народу. Пишу через те, що на шпальтах газети “Слово Просвіти” прочитала вислови М. Жулинського про наш український правопис. Із ним докорінно не згодна. Життя — не стояча гнила вода. Вже встановилися правила правопису. І здається мені, що нічого не треба повертати назад. Слід мислити по-новому. Багато хто хоче вдягти нас у шаровари. А життя ж іде вперед, змінюється наше світосприймання, поновлюється мовний запас. Для молоді часом дико звучать так звані повернення до минулого. У мене онука в 10-му класі. І коли в “Слові Просвіти” вона натрапила на назву географічної карти — мапа — це викликало в неї подив. Та нехай уже буде, як є. Аби утвердилася державна мова.

Наша мова гарна, чарівна без отих теперішніх невідомо для чого взятих іноземних слів. То якийсь

“піар”, то “рейтинг”, то “екзитпол”. Маємо море словників, у тім числі слів іншомовного походження, але пояснення цих слів там немає. То для чого всі ці ігри навколо української мови? Якщо вже наша мова історично склалася, нехай залишається такою. І нехай ніхто вже не перевчається писати “т” замість “ф”, бо вже і клопоту в людей про це немає.

Головне — зробити нашу українську мову справді державною. Не можна ж повернутися в Київську Русь. Отже, не слід повертатися й до давньої мови.

Так, у нас багато росіян і зросійщених українців. Але ж у Росії та й в інших державах — багато українців. Але, даруйте... Хто це в Росії запровадить українську мову офіційно? Та ніколи. Отож тільки українська мова — і ніяких “піарів”, “рейтингів” і т. ін., бо коли є таке, то чому ж не “прівет”, “здрасте”...

Відстоюйте мову на сторінках газети, але не головою, повернутою назад. Дивіться вперед!

Діана ЛЕВИЦЬКА,
пенсіонерка, м. Немирів



ТАЛАНОВИТА ЗЕМЛЯ

На Присамар'ї пам'ятають ім'я Якіма Погрібняка. Автор Новомосковського Свято-Троїцького собору народився на Харківщині, в селі Водолаги. На запрошення старшини Самарської паланки Нової Січі він 1773 року приїжджає до Новомосковська, де отримує замовлення на проектування храму.

Історія створення собору оповита легендами, які переповідають один одному мешканці міста (ці легенди знаходимо в "Історії Війська Запорозького" Д. І. Яворницького). Креслення майбутнього храму Яким Погрібняк зробив патичком на землі. Поважним самарчанам ані малюнок, ані авторське тлумачення його не здалися переконливими. Після такої "презентації" проекту майстер шез із міста. Кілька днів ніхто не знав, де він, що з ним сталося. Нарешті збуджений, трохи "здичавілий", але вдоволений собою Погрібняк з'явився у місті знову. Виявилося, що після зустрічі з замовниками він усамітнівся в самарських плавнях, шукаючи натхнення у пості, молитвах і спілкуванні з природою. Погрібняк розповів, що вві сні до нього прийшов сам Микола Чудотворець і пояснив, яким саме має бути козацький храм на Самарі. Майстер прокинувся і за докладним "описом" святого зробив із рогами макет собору. Цей макет зодчий і представив на розсуд самарській громаді. Проект замовникам сподобався, його затвердили, виділили кошти й скоро розпочали роботу (тривала вона з 1773 до 1778 рр.).

Напевно, на допомогу Яким

ЯКИМ ПОГРІБНЯК, ГЕНІЙ ІЗ ВОДОЛАГИ

Погрібняку прийшли його земляки з Водолаг, які оселилися у Новомосковську. Підтвердженням цьому може бути той факт, що одна із центральних площ міста аж до революції називалася Водолазькою.

Мешканці міста справедливо вважають Якіма Погрібняка своїм земляком, бо ж найкращий свій твір майстер присвятив Новомосковську. Не тільки в Україні, а й у всьому світі знають про Свято-Троїцький собор — єдину таку величну дерев'яну храмову споруду Козацької доби, що збереглася до наших часів.

Свято-Троїцький собор як архітектурна споруда — візир інженерного досконалого мислення. "Отці" Самари-Новомосковська, старшина багатющої Золотої Самарської паланки запросили побудувати в місті храм видатного зодчого, який уже уславив своє ім'я, побудувавши в Україні один чи кілька соборів або церков. Інша справа, що ці будівлі не збереглися до наших часів. Тож легенда про непоказного, худорлявого, рудого, невпевненого в собі чоловіка "з низів", що на нього зійшла небесна благодать, — це фольклорна перлина. Яким Погрібняк — і міфологізований "геній із народу", і реально існуюча постать — один із найкращих архітекторів свого часу. Треба зазначити, що в Новомосковському музеї історії та краєзнавства імені Петра Калнишевського зібрано історичні відомості про собор та його автора, і легенди, бувальщини, перекази тих часів.

Наш собор надихнув видат-

ного українського письменника, також нашого земляка — Олесь Гончара (народився в Ломівці, яка входила ще в першій чверті ХХ століття до складу Новомосковського повіту) на створення роману "Собор".

На жаль, не можна обійти й такої теми, як реставрація пам'ятки зодчества. Новомосковський Свято-Троїцький собор — як жива істота. Свою плоть віддали йому дуби та сосни з Самарської товщі. Дух собору — намоленість храму. Сьогодні наш храм хворіє, йому потрібна негайна допомога. І тут можемо сподіватися тільки на допомогу держави: відбудова собору має стати часткою загальнонаціональної програми збереження та реставрації пам'яток історії та культури національного значення.

Ідея увічнення пам'яті Якіма Погрібняка належить меру Новомосковська Віктору Івановичу Литвишенку. У рік, коли країна святкує 150-ту річницю з дня народження Дмитра Івановича Яворницького, який дослідив історію першого козацького Самарського Пустельно-Микільського монастиря та "лебединої пісні" Козаччини — Свято-Троїцького собору — на площі перед собором має з'явитися бронзовий пам'ятник зодчому Яким Погрібняку.

Прилучитися до цієї акції можуть земляки, які волею долі відірвані від рідного краю, але люблять своє Присамар'я, а також усі, кого захоплює Козацька доба нашої історії.

Новомосковський міськвиконком візьме на себе більшу

частину витрат на виготовлення і встановлення пам'ятника, автором якого стане один із найкращих скульпторів України... Ми вирішили звернутися до широкої громадськості задля об'єднання тих, кого не може залишити байдужим краса "Собору", навколо спільної ідеї.

Кожен, хто зробить внесок у справу, зможе невдовзі з гордістю сказати: є і моя частка в увічненні пам'яті славного сина України. І тоді наша справа стане великою. До речі, це старовинна традиція нашої землі — робити великі справи миром.

Встановлення пам'ятника авторів споруди, яка є пам'яткою культури національного значення, — безпрецедентна акція. Сподіваємося, що в нашого міста невдовзі з'явиться ще один символ.

Мешканці Новомосковська можуть звертатися до міського музею історії та краєзнавства, який розташований за адресою: м. Новомосковськ, вул. Українська, 4. Або ж до бухгалтерії міського відділу культури: площа Перемоги, 17.

Мешканці інших міст та сіл мають можливість скористатися для своїх внесків рахунком: р/р 35423012008857 в УДКУ Дніпропетровської обл. м. Дніпропетровськ, МФО 805012, Код 02227400, Відділ культури Новомосковського міськвиконкому "На побудову пам'ятника Яким Погрібняку".

● **Віктор ШАЛИКІН**, начальник відділу культури Новомосковського міськвиконкому

ПАМ'ЯТЬ ПОКОЛІНЬ ВІДБУДУЄМО!

Є така риса людського характеру, як негативізм. Його носій автоматично, без роздумів, відкидає твердження чи думку свого співрозмовника, висуваючи тезу, протилежну висловленій.

Варто було нашому Президентові підтримати ідею відбудови Десятинної церкви в Києві, — як деякі наші негативісти підняли крикливу кампанію проти цього проекту. Дозволю й собі висловитися з цього приводу.

Багато разів відвідував Київ із групами своїх учнів і завжди, при наближенні до історичного музею вражало відчуття якоїсь пустки. Багатоповерхова будівля музею вивищується, даруйте на слові, як гуля на лобі, а на пустирі перед ним і розміщується ота "історична реліквія" — фундаменти згаданого храму. І не допомагають тут ніякі посилання на Андріївську церкву чи інші сусідні споруди. Архітектурного ансамблю як не було, так і немає, і з'явиться він тільки з відродженням Десятинної.

Неодноразово бував за кордоном і завжди зі здивуванням, але й зі схваленням спостерігав, як поляки, німці, інші народи дбайливо відбудовували зруйноване війною чи людською небалістю. Пам'ятається, в Німеччині пізньої ночі приїхали до похмурої стародавньої споруди середньовічного замку, звідки колись феодали вирушали на придушення повстання селян під проводом Томаса Мюнцера. Замок саме був недавно відреставрований, фактично відбудований із руїн. Зовні все було як у середні віки, а всередині приміщення пристосували для обслуговування туристів. Сподіваюся, щось подібне постане й у нашому Батурині!

Таку ж турботу про пам'ять поколінь проявляли й наші предки, коли відбудовували Десятинну.

Настав час і нам, сучасникам відродження незалежності України, сказати своє вагоме слово — відбудувати цю нашу святиню — Десятинну церкву, де кожна цеглина (плінфа) несли на собі знак нашого державного герба, Тризуба, — знак княжої держави Володимира Великого. В тій церкві він був похований, як і його бабуса княгиня Ольга та багато інших видатних діячів Київської держави. І я вірю, ми це зробимо.

● **Борис КИРИЧОК**, історик, краєзнавець, смт. Дмитрівка Бахмацького р-ну Чернігівської обл.

ІСКОРОСТЕНЬ НАД УШОЮ

Відроджувальні зрушення відбуваються в нашому по-чорнобильськи пострадіяційному провінційному місті Коростень. Побуваючись чужорідного тоталітарного приглушення, пробивається на поверхню животворна духовна енергія поліщуків.

Десятки народознавчих книг про традиції, побут і звичаї українців видав наш відомий земляк Василь Скуратівський. Самобутній щоденник своїх польових етнографічних експедицій "Літописна земля древлян" та родослівне дослідження "Шляхта околична" опублікував фанатичний краєзнавець-аматор М. Брицун. За підтримки Коростенської районної державної адміністрації вийшов історико-географічний нарис "Коростенщина" В. Лукашенка. Здобуло популярність у читачів історико-міфологічне есе знаного в Україні місцевого філософа Є. Яценка "Коростенський плутон".

Плідним осередком юних талантів стає в місті літературно-мистецька студія "Древлянка". Із такою ж назвою з'явилася і приміська залізнична зупинка. У "Древлянський край" перейменовано колишню міськрайонну газету. Назву "Іскоростень" отримала нова міська газета. Книгу про славне минуле і сучасне Коростеня видав міський голова В. Москаленко. Солідний дискурс про столітню історію Коростенського фарфорового заводу опублікував його директор В. Драган, а директор нашого краєзнавчого музею В. Польгуй видав книгу "Нові дослідження стародавнього Іскоростеня".

Хоча, поруч із усім цим, в архітектурних комплексах міс-

та над нами все ще, на жаль, нависають дебели скульптурні монументи часів імперського тоталітаризму. А наша, із такою поетичною давньослов'янською назвою, річка Уша (потік води), — яка, власне, і дала назви розміщеним на ній поліським селам Ушомир, Ушиця, — і досі з примхи глухуватого російського картографа називається Уж. Унаслідок чого барельєф цього плазуна з волі вже нинішніх міських чиновників бездумно розмістили навіть на гербі Коростеня. І це тоді, як стародавні історичні хроніки зафіксували, що ще в 375 році, названого в "Слові о полку Ігоревім" як "время Бусово", оберегом-тотемом наших давньослов'янських пращурів був і досі обожнюваний нашим народом птах бусол (лелека). Та допоки наші вулиці носитимуть ще ж і всі ті назви, нав'язані нам збанкрутілою комуністичною ідеологією?

Але, незважаючи на ці досі існуючі атавізми радянськості в топоніміці міста, вже перші кроки на шляху своєї виробничо-фінансової самодостатності, адміністративної і бюджетної самоврядності викликали все-таки в місцевій еліті спогади про свої колишні середньовічні маґдебурзькі права, спонукали розпочати пошуки замулених древлянських джерел праісторії українського етносу. З ініціативи міської влади три роки досліджував стародавні іскоростенські городища начальник Житомирської археологічної експедиції, енергійний науковий співробітник Інституту археології Національної академії наук України Богдан Андрониківич Звіздецький.

ПРАКОРЕНІ

6—8 вересня минулого року пошукові результати експедиції підсумувала проведена в нашому місті Міжнародна археологічна конференція на тему "Стародавні Іскоростень і слов'янські гради VIII—X століть". У роботі археологічного форуму взяли участь науковці України, Росії, Білорусі, Польщі, Франції.

Перед більше ніж 50 науковцями, що приїхали до нас, стояло нелегке завдання — визначити час заснування міста Коростень, адже вперше літописна згадка про нього датувалася 945 роком, після якого війська київської княгині Ольги знищили його як древлянську столицю, а вона ж існувала задовго до того часу. Адже наші пращури жили тут споконвіку, ще в першому тисячолітті до нашої ери. Про це свідчать малодосліджені залишки так названого дев'ятигектарного городища № 4 на лівому березі річки в мікрорайоні нинішньої міської лікарні.

На основі нових досліджень старого Іскоростеня учасники Міжнародної археологічної конференції схвалили "Резолюцію", в одному з пунктів якої записали: "Є всі підстави вважати, що історія Коростеня як міського осередку сягає у глибину віків. Її першовитоки слід пов'язувати із укріпленим "градом" (городище № 1) VIII століття. Отже, Коростень може відзначити свій 1300-літній ювілей у 2005 році, пов'язавши його з 1060-річчям першої літописної згадки у "Повісті времінних літ".

● **Леонід КЛИМЧУК**, голова Коростенської організації Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка

РІДНИЙ КРАЙ

НАЙДАВНІША ДУХОВНА ПАМ'ЯТКА УКРАЇНИ

Ми звикли захоплюватися всесвітньо відомими історичними пам'ятками: єгипетськими пірамідами, давньогрецьким Парфеноном, англійським Стоунхеджем. І в той же час українці майже нічого не знають про свою історичну перлину, найдавнішу історичну пам'ятку не тільки в Україні, а й у всьому світі. Це — Кам'яна Могила біля селища Мирне поблизу Мелітополя.

Це унікальне явище в світовій історії, що сприймається як жовтий острів у долині річки Молочна, що є нагородженням величезних кам'яних брил, яким мільйони років. Це залишки пісковику Сарматського моря третинної доби. Але найцікавіше знаходиться в гроті і печерах Кам'яної Могили, це — петрогліфи-малюнки на камені, які вишкрябували давні люди впродовж тисячоліть, від XVI тисячоліття до нової ери і до середини V століття нашої ери.

Конгрес Українських Націоналістів і товариство "Просвіта" міста Павлоград організували екскурсійну поїздку на Кам'яну Могилу тридцяти студентам Павлоградського технікуму, а також просвітянам. Картина вражаюча — нагородження величезних кам'яних брил утворює гору висотою 12 метрів, а довжина по периметру — майже кілометр. На підході до Кам'яної Могили розташований музей, біля якого нещодавно на сторожі стояв кам'яний полювецький скульптури. У гроті і печерах Кам'яної Могили були знайдені зображення не лише мамонтів, бізонів, птахів, сцен полювання, а й клинописне письмо, яке давніше від шумерського на 2 тисячі років. Це дає право вченим уже зараз стверджувати, що арійська цивілізація зароджувалася в причорноморсько-азовських степах і звідсіля розповсюдилася в середземномор'я, Єгипет, Шумер, Індію.

Справжньою науковою сенсацією стало відкриття Борисом Михайловим грота дракона, який був головним осередком здійснення священних культів протягом ямнокатакомбної доби. Як стверджують відомі вчені Ю. Шілов і А. Кіфішин, Кам'яна Могила була в давнину культовим священним місцем, куди йшли, як на прощу, жерці стародавнього світу. На численних малюнках, знайдених у Кам'яній Могили, є давні міфи, зафіксовані в Рігведі, в шумерських клинописах та єгипетських папірусах. Це свідчення того, наскільки в давнину людські цивілізації були взаємопов'язані й що Кам'яна Могила була розташована на перехресті шляхів, через неї за тисячоліття пройшло багато племен та народів і кожен із них залишив по собі слід у Кам'яній Могили. Якби така історична пам'ятка була розташована на території Америки чи якоїсь іншої країни, то вони про неї сповіщали б на весь світ, зробили б її місцем паломництва. Зараз Кам'яну Могилу під свій патронат узяв особисто Президент Віктор Ющенко. Уже будують нове приміщення музею. Планується збудувати поблизу кемпінг і готель для туристів, а також включити пам'ятку Кам'яна Могила в туристичне "Золоте кільце" України. Просвітяни Павлограда висловлюють подяку спонсорам, які допомогли в організації поїздки.

● **Микола ЗАРЕМБА**, голова Павлоградського товариства "Просвіта"



ФЕСТИВАЛЬ

Специфіка фестивалю полягає у тому, що він є своєрідним експериментальним майданчиком, де в умовах міста відбувається пошук оптимального формату взаємодії етнічної культури і модерних способів творчого самовиразу. Пояснювати на словах, як це відбувається, — річ марна, краще самому раз спробувати, — наприклад, через танець. Ті, хто у п'ятницю 24 червня скористався запрошенням долучитися до танців у Могилянці, міг це відчути (серед присутніх було чимало інтелектуалів, які навчаються або й викладають в одному з найпрестижніших ВНЗ України). Адже, на думку організаторів фестивалю, «йдеться про один із найдоступніших спосо-

ДО МРІЇ — З ТАНЦЕМ

Наприкінці червня у дворі головного академічного корпусу НаУКМА слухали стильну українську музику, танцювали, мріяли. Воно й зрозуміло — скоро ж бо “Країна мрій”, міжнародний етно-фестиваль, ініційований Олегом Скрипкою. Цьогоріч він відбудеться вдруге. “Танці в Могилянці” — остання розминка його організаторів і симпатиків перед великим дійством, що розпочнеться 8 липня на Співочому полі Києва.

бів пізнання традиційної культури, символізм якої часом легше відчутти у кількох порухах, аніж витлумачити у розлогому тексті”.

Як і на попередніх “dream-лендівських” вечірках, програму відкрили виконавці автентичної музики — цього разу ансамбль “Буття”. Фольклористи Ілько Фетисов та Сусанна Карпенко з гурту “Божичі” для всіх охочих демонстрували, якими саме мають бути ті “кілька порухів”, аби через них ввійти в контакт ритмами і образами традиції. Далі за справу взялися хлопці з фольк-рокової формації “Очеретяний кіт”. Тут уже інструктаж був зайвий і кожен інтуїтивно, на своє відчуття і розуміння мусів орієнтуватися в потоці доволі оригінальної мелодії. Українські мотиви в ній, безперечно, впізнавалися, але потужніше прозирала п'янка первісність звуковидобування, розкутість емоцій і жестів. От, щоправда, асфальт під ногами танцювальників не давав їм змоги на повну силу висловити ексцентричне звернення до неба, землі й до всіх стихій, що з правіку оточува-



Фото Г. Оборської

ли людину. Але ті, хто прийде на Співоче поле, надолужать цей момент, адже там буде багато зелених галявин, унікальний ландшафт, неповторні архітектурні краєвиди з Дніпром, насичена програма.

До речі, порівняно з минулим роком, на “Країні мрій-2005” збільшено присутність автентичних виконавців фольклору (простіше кажучи — “бабусь” і “дідів”, які навчалися цьому мистецтву не в консерваторіях, а переймали безпосередньо від старших людей із “народу”) — очікується близько десяти таких колективів з різних куточків України. Серед новачків цьогорічного фестивалю також Обрядова сцена, на якій щодня планується показувати камерні театралізовані фольклорні дійства.

Очікується приїзд Чернівецького театру “Голос” із постановкою “Українські пісенні старожитності”. Загалом працюватиме сім спеціальних майданчиків: танцювальної науки, кобзарський, дитячий, майстер-класи традиційних ремесел та інші. На головній сцені виступатимуть Роман Гриньків, “Мандри”, “Гуцул Каліпсо” і, звичайно ж, легендарний “ВВ” з Олегом Скрипкою у супроводі фольклорного ансамблю. Однією з найпомітніших подій фестивалю обіцяє стати виступ Севари Назархан, узбецької співачки, яка завдяки підтримці Пітера Габрієла зуміла стати досить популярною у Європі виконавицею word music.

• **Микола СКИБА**

ПРЕМ'ЄРА

Заключна в цьому сезоні нова комедійна вистава Луганського академічного театру викликала резонанс ще за місяць до свого народження на сцені. А воно, завважимо, мало статися якраз перед Великоднем. Та через зайнятість режисера-постановника з Тернополя — заслуженого артиста України Олега Мосійчука, головного режисера тамтешнього українського академічного музично-драматичного театру, — прем'єру було перенесено на 30—31 травня. Назва її — “Евангеліє від Івана” (за однойменною п'єсою відомого сучасного драматурга Анатолія Крима) — викликала неабияке обурення в однієї з релігійних луганчанок. “Братия и сестры, остановитесь, опомнитесь! — зверталася вона зі сторінок деяких луганських газет. — Почему мы допускаем, чтобы определенные силы попирали нашу веру, кощунствовали над ее основами, ставя “комедию” на Евангелие?” І трохи далі: “Ныне повсюду обман и нечестие, словоблудие и растление...” Останню інвективу авторки важко заперечити. Та хіба можна дорікати “растлением” театру, в репертуарі якого кілька останніх років із незмінним успіхом ішла драма-містерія “Варавва” — про жертвність Ісуса Христа? А щодо дитячих вистав, — то кожна пробуджує у наших маленьких співвітчизників любов до ближнього, до рідного краю, почуття добра та інших чеснот.

Непевним є тут не сам “двобій із вітряками” нашої землячки-святенниці, яка, вочевидь, чула дзвін, та не розбірала, де він. Таке раз по раз трапляється в історії й красного письменства, і нашого чорнобілого життя. Дивує рішення тих керівників ЗМІ, що піддалися спокусі надрукувати “скандальне” звернення, а у випадку претензій, гадаємо, прикривалися б тим, що “редакція не всегди разделяет позицию автора и ответственности за достоверность фактов в публикациях не несет”. Оце так підтримка нашої багатостраждальної культури, через брак якої саме й

заповзає в наше суспільство “словоблудие и растление”!..

Ну що ж, антиреклама — теж спосіб бути поміченим. Утім, комедія “Евангеліє від Івана” цього не потребує: як за драматургічним матеріалом, так і за акторським утіленням режисерського задуму вона самодостатня.

“У людини можна забрати все — хату, гроші, навіть життя. Але якщо людина не захоче, одного в неї забрати не зможуть — душу. А моя душа — земля”. Ось релігія головного героя вистави — фермера-початківця Івана Хашченка. Навіть десятиліття колгоспного “хазяйнування”, що всім селянам врізалися втямки, не знеохотили його бути

втратили людської мови-душі лишень сповідувачі Іванового “евангелія” — ветеринар Петро, сільський голова Остапенко та бухгалтер Василина. А ще — й це найбільше тішить — син Колька зі своєю дзигією Анжелкою.

Така от сучасна житейська, а зовсім не Божественна, до того ж, за визначенням постановника, гірка комедія вихлюпнулася свіжою хвилею на кін театру в останні травневі дні. Ми ж до цього визначення додамо своє: ще приваблива й тим, що з невідомим народним гумором згадує про явища зайшли, і аж ніяк не смішні, приміром, про євроінтеграцію, опозицію чи протистояння різних гілок православної цер-

одного з персонажів, “наша земля дурнями натикана: цвітуть і плодяться”?..

Не таке поняття про землю в Івана, який у критичну хвилину свого життя-буття весь свій біль і гнів вкладає у слова: “Чи замислювався ти, чому одне зерно пшениці дає двадцять? То не зернина весною проростає — то душі наших померлих предків. А тому земля — свята...” І коли описують майно фермера-банкрута, він боронить один-єдиний скарб — дідову іконку архангела Михаїла, з котрим перебуває у постійному, дарма що, начебто односторонньому діалозі.

На наш подив і радість, попри всі пафосні, на перший погляд, мо-

ситься над землею до хмар — перетворює побутову комедію на справжнє епічне полотно.

І, нарешті, складне для оповідача завдання: і вчорашньому, і завтрашньому глядачеві цікаво знати оцінку гри акторів. Незважаючи на однаковий матеріал, і в першому, і в другому складі кожен з виконавців має особливий, такий своєрідний малюнок образу, що годі віддати комусь перевагу. Без “дублерів” працювали лише три актори. Народний артист України Володимир Куркін: пихатий начальник із району Макухович — бездоганно зіграна роль! Заслужений артист Олександр Гончаров — сільський голова — повертає увагу контрастним поєднанням душевного й простацького. Іронічні інтонації, скупі виразні жести актора Леоніда Лісняка підкреслюють флегматичну натуру ветеринара (“майже фершала!”) Петра Григоровича. Тільки завдяки неабиякому самовладанню вдєсате починає він анекдот про ремствування народів, яких Бог наділив однаковою землею, а закінчує гіркою притчею про власний народ, що мовчки зносить усі поневіряння.

Але виставу тримає головна роль — фермера Івана, якого в обидва прем'єрні дні грають заслужені артисти Олександр Морозов та Євген Тодоракін. Енергійний, тямуший, часом безпорадний він у першого. І дуже щирий, душевний, органічний — у другого. Дивися на актора — і здається: він хоч і не був фермером, а розкаже начебто про свої життєві іспити і переживання. (Між іншим, сюжет п'єси взятий автором із власного досвіду).

Примітна деталь: на поклони Іван Хашченко — Євген Тодоракін виходив останнім, і фізично відчувалося — цієї хвилини він був спустошений. Аж тут накотився новий, потужніший прибій оглєсків, — й актор наче скинув тягар із пліч. Згоряє чи відроджується ество людини, коли вона все отак пропускає через себе? Ні, мабуть-таки, після пристрасної, сумлінної роботи кожен стає сильнішим. І як актор, і як людина.

• **Таміла ВОЙТЕНКО, журналіст**

ЗЕМЛЯ І ВІРА

для землі справжнім господарем і відповідати за неї. Ба, — навіть жінчині гроші, які вона заробляє в Італії та висилає на добудову хати, завзятий неофіт пускає на землеустрій. Та цього замало, й Іван із помічниками, розраховуючи на позику, організовує пишну зустріч банкірові. Справжнім вавилонським гармидером можна назвати всі подальші події. У господі Хашченків опиняються зальотні гості — німець Глобке, інвестор, потім його італійський колега, разом із тим ще й запеклий комуніст, Сільвіо, а також чимала юрба земляків, котрі хоч і спілкуються українською, однак порозумілися їм зась: це люди не те що з різних осель — із різних планет (типу Кін-дза-дзи). Править своєї банкір Волдирюк: не відмовляючись від “послуг” тілості та спритної подружки Хашченка-молодшого, вимагає ще й хабара — вгдованого кабанчика. Районне начальство в особі Макуховича в одну душу товче про те, що йому треба “план по інвестиціях виконати”. Судовий чиновник Ганна Гарькава діє лише “по інструкції й протоколу” (з наголосом на першому складі) і сипле канцеляризмами так, що “класик” суржикю Сердючка, як зараз кажуть, відпочиває. Не



кви в одному селі. Ознака досконалості тексту-першооснови — репліки можна розібрати на афоризми, до прикладу: “Внизу німі, а зверху глухі, от тому й злагода в нас”.

Вистава сприймається легко, однак вона не легковажна, а почасти навіть філософічна. Знаєте, що спадає на думку після напруженої мізансцени з сокирою? Шевченкове “У Бога за дверми лежала сокира”. Ця поезія про казахське священне дерево закінчується так: “І моляться, і жертвами дерево благають, щоб парости розпустило у їх біднім краї”. Чи не так і у нас в Україні, де вдосталь і чорноземів, і лісів, і водоймищ, а райське дерево достатку все ще не квітує пишнот?.. Чи не тому, що, за виразом

менти вистава не фальшує, комічне й героїчне в ній зливаються в гармонійне звучання, адже якщо осягнути думкою і життя кожного з нас, стане помітно: високе й нице в ньому часто-густо ходять у парі. Очевидно, що цьому узагальненню підкоряються й усі виразальні засоби видовища (режисер-постановник узяв на себе також художню та музичне оформлення вистави). На сцені бачимо штрихпунктирні, без зайвих подробиць, декорації сільського житла, окрім фольклорних та радянських пісень (останні на тлі сучасних подій сприймаються дуже комічно) звучить музика, що будить не тільки серце, але й розум. А несподіваний фінал — Іван, чоловік справді Божий, підно-



ПАРТІЙНЕ ЖИТТЯ

На конференцію громадського об'єднання "Наша Україна" з 800 запрошених з'явилося близько трьохсот. Чи то літня пора вплинула, чи відбувся постреволюційний спад активності, чи прихильники і благодійники, які надавали матеріальну підтримку виборчій кампанії Віктора Ющенка й наступної революції, виявилися скромними героями, що не потребують нагород і подяк.

Сама ж відзнака, значок із написом "Гвардія революції", до болю нагадувала орден Бойового Червоного Прапора або ж відзнаку переможця соціалістичного змагання. Дизайнери голови собі не морочили. Тож не здивувало, що всі керівники ВГО "Наша Україна" відхрещувалися од своєї участі в розробленні проекту нагороди.

Сподівання побачити на конференції Президента не справдилися. Це вже третій захід, на якому "нашоукраїнці" так і не дочекалися Віктора Ющенка. Утім, за словами Романа Безсмертного, можливо, Президент буде присутнім 9 липня на з'їзді НСНУ "Наша Україна".

Порядок денний конференції мав два пункти: звіт про кошти, витрачені на виборчу кампанію і на Помаранчеву революцію; нагородження учасників революції і благодійників, які переказували кошти.

ГВАРДІЯ РЕВОЛЮЦІЇ ВІДЗВІТУВАЛАСЯ

Але, здається, збори мали глибший сенс. Хай там що, але вибори край воріт. І слова Романа Безсмертного про потребу в громадському об'єднанні (навіть за наявності НСНУ), як і про гальмівну реорганізацію ВГО, засвідчують намір нашоукраїнців відвести громадській організації важливу роль у виборчій парламентській кампанії — 2006. Не в переказуванні коштів на кампанію — це заборонено законом. А як потужного посередника між владою, політичною провладною партією та суспільством, яке незабаром стане називатись "електором". Із цього приводу кілька разів наголошувалося на тому, що ВГО "Наша Україна" розгортає нові програми — соціальні, просвітницькі, навчальні. А також планує аналітичну роботу в галузі вивчення громадської думки, пропозицій від народу, які узагальнюватимуться, будуть передані до Верховної Ради. Спеціальну увагу було приділено досить успішній програмі "Народний адвокат", реалізованій з ініціативи Миколи Катеринчука у Вінницькій області. На думку Катеринчука, одним із чинників того, що у Вінницькій області 87 % виборців віддали голоси за Віктора Ющенка, стала



саме ця програма. Тепер програми на зразок "Народного адвоката" планують розгорнути в так званих "проблемних областях" — задля правової допомоги населенню там, де лютує криміналітет. Але й популяризацію "Нашої України" не слід скидати з терезів у контексті виборів.

Що ж до звіту, то кожна громадська організація у своїй економічній діяльності має бути абсолютно прозорою. Переліку всіх

благодійників не оприлюднено (напевне, через те, що їх було багато), а найцікавіше те, що у своїй доповіді головний бухгалтер Вадим Камінський не висвітлив витрат з усіх статей кошторису. Це стало несподіванкою для Миколи Катеринчука, який висловив припущення, що, мабуть, це сталося через те, що в залі є преса, а звіт кожний учасник конференції може переглянути індивідуально — в отриманому пакеті матеріалів. Хоча

представники ЗМІ отримували такий самий пакет матеріалів і зі звітом могли ознайомитися. Отже, маємо заплановані витрати за період з 01.11.2003 по 30.06.2005 — 19964,00 тисячі гривень, фактично витрачених за цей період — 14057,60 тисячі. Так що революція, як з'ясувалося, була дешевшою, ніж про те розповідали. Витрати на підтримку народного волевиявлення передано цифрою в 9223,10 тисячі гривень. Харчування одного мільйона учасників революції коштувало 508,30 тисячі. Санітарно-гігієнічні заходи — 296,50 тисячі. Отакі цікаві подробиці.

Тепер на кошти, що залишилися, члени ВГО "Наша Україна" працюватимуть над розв'язанням кадрових питань на місцях, де в багатьох владних структурах залишилися ті самі чиновники, "перекрашувалися" у помаранчевий колір. А от у справжніх активістів революції немає досвіду управління, їх треба навчати. І роз'яснювати населенню потребу конституційних змін та адміністративної реформи. А її "Наша Україна" вважає за доцільне провести якнайшвидше. До виборів.

Радміла КОРЖ

ПАРЛАМЕНТ



Валентина Семенюк з парламентської трибуни заперечує необхідність приватизації "Криворіжсталі"

Фото: І. Пилипенко

НА ІІІ ВИСТАВЦІ МОЛОДІЖНОЇ ПРЕСИ

Гарна традиція Асоціації молодіжної преси, започаткована три роки тому, — щорічна Виставка молодіжної преси — набуває дедалі більшої популярності серед видавництва України й викликає неабиякий інтерес як у пересічних громадян, так і в уряді. Цьогорічна Виставка запам'ятається не лише традиційним нагородженням переможців і "круглим столом", але й тим, що гостями Виставки були віце-прем'єр-міністр України з гуманітарних питань Микола Томенко й міністр України у справах молоді та спорту Юрій Павленко.

Віце-прем'єр Микола Томенко на якусь мить завагався, коли до нього підійшла "пані Тимошенко" з подарунком — добіркою



ПОДІЯ

журналу "Пригоди". Зачіска — це не єдине, що додає схожості головному редакторові журналу "Пригоди" Лесі Борсук-Янківській з українським прем'єром. Риси обличчя й фігура, одяг і навіть усмішка ввели в оману найдосвідченіших папараці.

Мені вдалося поставити кілька запитань редакторів всеукраїнського журналу, "двійнику" Юлії Тимошенко — пані Лесі Борсук-Янківській.

— **Ваша коса — данина моді?**

— Довгу косу я маю стільки, скільки себе пам'ятаю. І, між іншим, не пані Юлія її вигадала — це старовинна українська зачіска. Колись українські жінки викладали косу довкола голови, бо так вона не заважала в роботі й гарно тримала очіпок — наш національний головний убір. Тепер така зачіска додає етнічного колориту, адже ми повертаємося до національних традицій, стає модним носити кіски, стрічки, вишиванки, лляний одяг. Але не кожна дівчина чи жінка може похвалитися косою. Це неабиякий клопіт — виростити довге волосся.

— **Принадібно хочу привітати Вас із перемогою на Виставці преси. Наскільки мені відомо, це вже друга перемога Вашого журналу.**

— Дякую за привітання. Нашу працю належно оцінили не лише читачі, а й досвідчені і компетентне журі — це приємно. Журнал "Пригоди" — моя гордість. Хтозна, може, згодом мені й захочеться спробувати себе в іншій ролі, але, напевне, не через зовнішню схожість із Прем'єр-міністром.

Світлана ДОБРОВОЛЬСЬКА

ОБЕРЕЖНО: ДВЕРІ ЗАЧИНЯЮТЬСЯ (?)

Після зачарування Помаранчевою революцією Європа лише тепер усвідомила, яку відповідальність покладає на неї "простягнута Україні рука". І річ не лише в тому, що тяжко за цю руку витягнути з болота "велику, але бідну країну із засильям корупції" (саме такими формулюваннями найчастіше послуговуються європейські видання), схоже, ще більше лякає Захід реакція на це з боку Росії.

Країні "керованої демократії", яка, не криючись, наміряється відродити велич колишньої "імперії зла", сходять із рук навіть такі речі, як експропріація "ЮКОСа", процес над Ходорковським, тобто відсутність чесних незаангажованих судів, контроль над пресою, винищення "народу терористів", ігри з ядерного зброєю.

Чому ж Росії створено такі "особливі умови"? Звісно, найголовніше джерело впливу цієї країни на інші полягає в наявності в Росії великих запасів нафти й газу, яких потребує Європа й, цілком по-європейському, Україна. Крім того, країну з "бідним і націоналістично настроєним населенням" (вислів про Росію, узятий із закордонної преси) просто бояться. Найбільше стурбована тим, щоб "не дратувати російського ведмеда", старенька Європа, яка виступає за лібералізм та демократію. Адже для того, щоб похитнути стабільність економіки європейських країн, Росії досить урізати постачання енергоносіїв чи підвищити на них ціни.

Росія вважає нашу країну "зоною своїх стратегічних інтересів". То що з того? Кожна країна має право визначати власні пріоритети розвитку. Однак питання про те, у чому ж полягають ці інтереси, навіть не стоїть, бо всім і так зрозуміло, що йдеться не стільки про економічну співпрацю, скільки про політичний та ідеологічний вплив на сусідню державу. Підтверджує цю думку прохолодне ставлення Росії до Польщі й конфлікт із країнами Прибалтики, що має суто ідеологічне, а не економічне підґрунтя. До речі, активна підтримка цими країнами намагань України ввійти до ЄС полягає не в якійсь абстрактній "русобобії", а в природному бажанні не мати спільних кордонів із країною, що реалізує імперську політику, тобто, висловлюючись політкоректно, розширює "зони впливу".

Європа в досить скрутному становищі. Протекторату з боку Європи попросила країна, народ якої сповідує європейські цінності (а саме на них ґрунтується союз європейських держав), країна, якій можна було б допомогти й коштами (інвестиціями в еконо-

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

міку, взаємовигідним розвитком промисловості й аграрного сектору), і порадами — зокрема щодо адаптації українського законодавства до європейських норм. Але Європа боїться конфліктувати з Росією, тому й пролунало не так давно сюрреалістичне формулювання: для України двері в ЄС і не відчинено, і не зачинено.

Небажання деяких країн ЄС підписувати спільну для всіх, загальноєвропейську Конституцію не означає автоматичної відмови від розширення Євросоюзу, отже, не означає, що для України "двері зачинено". Слід зважити на те, що громадяни окремих європейських країн побоюються глобалізації, здатної обмежити їхні права.

Але проблема входження України у Спільну Європу має не лише зовнішній вимір. Те, що значна частина громадян України розмовляє російською мовою й визнає "російську" церкву, переконує Європу в тому, що українсько-російські зв'язки дуже міцні й історично виправдані. Якщо в нас до міфу про "колиску трьох братніх народів" уже не ставляться як до аксіом, то світ різниці між поняттями "руський" і "російський" поки що не відчуває.

Тому можна зрозуміти країни, у яких із національною ідентичністю проблем не існує: вони, підтримуючи ідею приєднання України до ЄС (за результатами опитування, пересічно 65 % населення європейських держав висловилися із цього питання позитивно), не хотіли б грати на руку "націоналістам", провокуючи розкол у країні, де половина мешканців "за Росією". На жаль, саме таке уявлення про Україну — "країну на межі двох культур" — має Європа. Нам варто активніше пояснювати світові і зросійщенням українцям, що так звані "націоналісти" в цьому випадку є державниками-лібералами — на відміну від тих, хто виступає за інтеграцію України в Росію під тим або іншим гаслом. Отже, ідеологічне протистояння в Україні існує між патріотами й космополітами. До останніх приєднуються, хоч як прикро усвідомлювати, люди — психологічні жертви "совка" з українським комплексом меншовартості чи його дзеркальним відбитком — російською шовіністичністю.

Що може вдіяти Україна? Слід уникнути стану "сірої зони", треба, щоб нас знали, розуміли й уміли ідентифікувати. Треба розуміти причини вагань ЄС і зробити все, щоб зменшити нашу залежність, у першу чергу, енергетичну й інформаційну, від Росії. А здобуватимемося на твердий ґрунт поки що самотужки.

Анастасія БОГУСЛАВСЬКА



РЕГІОНИ

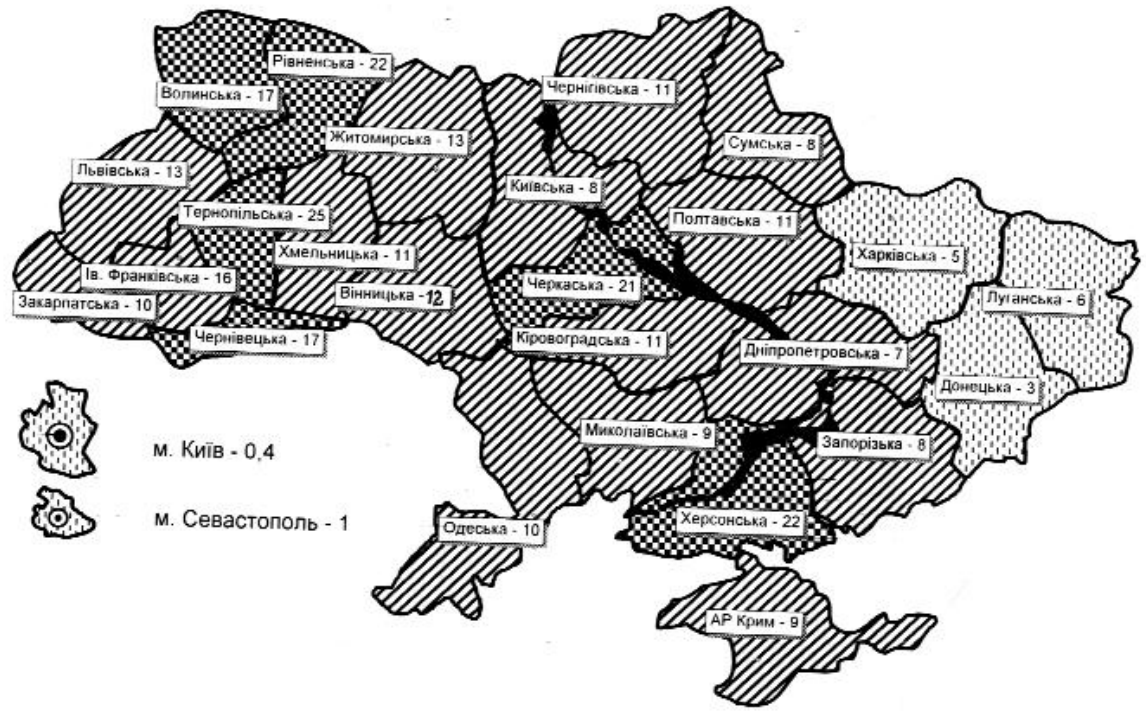
КАРАЇМИ
Б'ЮТЬ НА
СПОЛОХ

У Сімферополі відбулися перші громадські слухання з проблем кримських караїмів. Вони заявили про кризову ситуацію, у якій опинився етнос. На півострові лишилося близько 800 караїмів, у цілому світі — менш як дві тисячі. Караїми — тубільний народ півострова, колись значний і сильний, із самобутньою культурою й релігійною самостійністю. За минуле століття кількість караїмів скоротилася вдсятеро, кількість їхніх храмів — у 20 разів. Стародавній етнос опинився на межі виживання. Не лишилися ні національних шкіл, ні бібліотек, ні культових приміщень, ні духовних училищ, ні общинних земель, ні благодійних фондів. Один із найменш численних народів планети занепадає духовно. Якщо відірвуть релігію, культура й мова, зберегти етнос не вдасться. Народ вимагає повернення культових приміщень і національних святинь. Якщо не вжити термінових дієвих заходів, то вже найближчим часом Україна може втратити частину своєї історії — історичну спадщину цілого народу, який чимало зробив не лише для України, а й для світу, — вважають караїми.

Єдиний чинний караїмський храм сьогодні — кенаса в Євпаторії. Народ береже її як зіницю ока. Завдяки державній допомозі цього року буде закінчено реставрацію соборної кенаси. Караїми сподіваються на повернення кенас у Сімферополі й Бахчисарай. Досі цьому народові не повернули його єдиної стародавньої всесвітньої відомої святині — гірське місто-цитадель Чуфут-Кале під Бахчисараєм із родовим двохтисячолітнім кладовищем Балта-Тиймез. Національні обереги вже давно грабують вандалі, гробокопи й туристи. Самотужки зберегти спадок предків не вдається. Усілякими способами намагаються відібрати в караїмів належні їм приміщення національних общин. Наприклад, у Феодосії міські депутати раптом вирішили різко підвищити орендну плату за орендовані товариством караїмів кімнати в підвалі однієї з багатоповерхівок. У більшості ж регіональних громад узагалі немає власних приміщень. Караїми вважають, що їхня доля сьогодні залежить від порятунку святинь, і дуже розраховують, що їх почує нова влада. Потрібні нові підходи у справі збереження унікального етносу. Перший указ про повернення караїмам культових приміщень і святинь з'явився ще в 1992 році, 10 років по тому його продублювали, сьогодні караїми звернулися до Президента В. Ющенка з проханням сприяти розв'язанню їх проблем і створити програму реального порятунку нації, яка перебуває на грані зникнення.

• **Віктор ХОМЕНКО,**
Крим

ЩО РОБИТИ БЕЗРОБІТНИМ?



Чого ми боїмося? Хто — усього, а є й такі, що не бояться нічого. Утім, як свідчать соціологічні опитування (Інститут соціології НАН України, ТОВ “Соціс” і Фонд “Демократичні ініціативи”, 2004), “безстрашних” між нами лише 3 %. Натомість маємо 46 % тих, що бояться голоду, 55 % — зростання злочинності, 57 % — не виплати зарплати, 68 % бояться втратити роботу, а троє з чотирьох наших громадян, тобто 75 %, — бояться зростання цін. Усе зрозуміло і, сказати б, логічно — за винятком одного: ні війни, ні землетрусу, а ми дуже перелякані. Шкода, що не маємо таких матеріалів у регіональному розрізі, бо принаймні одна з причин страху — безробіття — малореальна, скажімо, у столиці, але вельми відчутна на Тернопільщині. Навантаження на 1 вакансію (тобто кількість безробітних на 1 вільне робоче місце) коливається в Україні від 0,4 (вакансій більше, ніж тих, хто шукає роботу) до 2,5 (100 осіб на що 4 місця).

ПОРТРЕТ
СОЦІАЛЬНОГО ЛИХА

Як свідчить мапа, полярними щодо безробіття є Захід і Схід України; Північ, Центр і Південь — за винятком Черкаської та Херсонської областей — посідають проміжні місця. Такий, суто географічний підхід не досить інформативний, бо не дає відповіді на три засадничі питання: 1) що спричиняється до надлишку робочих рук? 2) які економічні й соціальні наслідки безробіття? 3) чи йдеться про регіональні особливості причин і наслідків неповної зайнятості працездатного люду?

Аналізуючи проблему, скористаємося математичною процедурою, яку математики називають розрахунком коефіцієнтів взаємозалежності (кореляції). Якщо дві характеристики певного явища анітрохи не залежать одна від одної, цей коефіцієнт дорівнює нулю; якщо ж співзалежність є абсолютною, кореляція сягає 1. Дуже інформативним є знак біля коефіцієнта: плюс чи мінус. Як свідчить перший рядок таблиці, навантаження на одне робоче місце має близький до 1 взаємозв'язок із часткою міського населення в кожній із 27 адміністративних територій, а знак “мінус” указує на обернену пропорційність: що більша урбанізація, то менше безробіття. Отже, брак робочих місць в Україні стосується, насамперед, мешканців села. Наступні рядки таблиці показують, що йдеться переважно про села “української України” (1), у яких немає характерного для деяких регіонів дефіциту чоловіків, спричиненого їх ранньою смертю через травматизм, кримінал і горілку (2), а також про більшу народжуваність у депресивно-безробітних поселеннях (3). Таким є

ДЕМОГРАФІЧНИЙ
СКЛАДНИК

проблеми. Якщо йдеться про ЕКОНОМІЧНИЙ бік справи, то сім показників (від валової доданої вартості, рахувавши на одного мешканця, до кількості приватних автомобілів на 1000 громадян) виразно засвідчують “суцільний мінус”. Тут, на жаль, маємо те, що називається “зачарованим колом” (а якщо хочете — глухим кутом). Брак виробничих (насамперед, промислових) потужностей продукує незайнятість населення, яка спричиняється до економічної стагнації й дальшого безробіття.

Маємо взяти до уваги, що йдеться не лише про село. У регіонах із найбільшою часткою сіль-

ського населення (насамперед, на Заході держави) міста також не мають великого виробничого потенціалу, отже, не виконують тієї ролі донора робочих місць, яку, наприклад, бере на себе Київ щодо багатьох тисяч мешканців Київської обл. Особливо тривожна ситуація із зайнятістю молоді. Якщо загальне безробіття (2004 р.) сягає в Україні 8,6 %, то серед осіб віком 15—24 років безробітних маємо 15,7 % (!). ПЕРШЕ РОБОЧЕ МІСЦЕ для юнаків і дівчат, що закінчили школу, технікум чи навіть вищий навчальний заклад, залишається проблемою загальнодержавної ваги (можна сказати — проблемою національної безпеки). В Україні є більше сотні моло-

Коефіцієнти взаємозалежності (кореляції) між безробіттям і деякими демографічними, економічними й соціальними характеристиками 27 адміністративних територій України

Показники	Коефіцієнт и кореляції
Частка міського населення	– 0,78
Частка українців серед населення	+ 0,47
Частка чоловіків серед населення	+ 0,35
Народжуваність	+ 0,47
Валова додана вартість	– 0,55
Інвестиції в основний капітал	– 0,57
Роздрібний товарообіг підприємств	– 0,46
Обсяг послуг, наданих населенню	– 0,53
Доходи населення	– 0,59
Витрати населення	– 0,55
Забезпеченість приватними автомобілями	– 0,36
Кількість скоєних злочинів	– 0,57
Інфікованість (захворюваність) на ВІЛ/СНІД	– 0,42

ПРОБЛЕМИ

діжних центрів праці, Всеукраїнський молодіжний центр підприємництва, існує мережа студентських служб працевлаштування, але... Усі ці установи радше фіксують наявні проблеми, не маючи змоги їх розв'язати. Не останньою проблемою є недоладна структура вищої освіти. Порівняно з 1990 роком кількість молодих людей, які здобули диплом про вищу освіту, зросла на 60 %. Фахівців інженерно-технологічного профілю побільшало на 8 %, кількість економістів, бухгалтерів і менеджерів зросла вшестеро (!), а правників — у 13 разів (!). Бракує вчителів і лікарів загальної практики, насамперед, для села. Нам потрібні не просто 5 млн. нових робочих місць, про які неодноразово говорив Президент, — ми потребуємо нових робочих місць, ПРИВАБЛИВИХ щодо заробітку та умов праці, тобто — не екстенсивного, а інтенсивного розвитку трудової зайнятості. До речі: справжня кількість трудових мігрантів принаймні удвічі менша, ніж 5 млн., про які йдеться в багатьох нефахових публікаціях. (До того ж на заробітки за кордон від'їжджають не всі разом — важить сезон. Пани з “біло-синіх” виборчих штабів дуже прорахувалися, сподіваючись на “мінус 5 млн.” голосів, не поданих за опозиційного кандидата; Мінпраці та Центрвиборчком мають докласти спільних зусиль, щоб з'ясувати ситуацію.

ПАРАДОКСИ СОЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ

Я не певний, що коли-небудь бачив коефіцієнти кореляції цікавіші, ніж ті, що містять два останні рядки таблиці. Вони засвідчують (усупереч тому, що твердить підручник із соціології): що БІЛЬШЕ потерпає певний регіон України від безробіття, то МЕНШ виразна там ЗЛОЧИННІСТЬ, а також менша кількість інфікованих (хворих) на ВІЛ/СНІД. Має бути навпаки! Безгрошів'я, виїзд на роботу за кордон мають провокувати кримінал, подружні зради, розпад сім'ї... зрештою, “плюси”, а не “мінуси” при тих двох коефіцієнтах кореляції. Хвалити Бога, у нас цього немає. Насамперед, тому, що брати-гречкосії із західних регіонів не пустилися берега — орють землю, а бачать небо. Проте маємо пам'ятати, що Gutta cavat lapidem — вода камінь точить. Регіони з дуже високими показниками безробіття мають стати об'єктом першочергової уваги Президента й уряду. Натомість багато людей у київських кабінетах вважають ці регіони “безпроблемними”. Справді, проблем немає, якщо йдеться про те, як голосував Захід України, обираючи Президента (і як, вочевидь, голосуватиме на парламентських виборах 2006 р.). Але ж, панове політики, будьте далекогляднішими! Діти, які народжуються поблизу західних кордонів держави, повинні мати українську, а не емігрантську перспективу. Формальні ринкові перетворення, не стимульовані технологічними проривами, не спричиняються до економічного успіху. Науковий потенціал і демографічний ресурс західних (як і решти) регіонів потребують розумного використання.

• **Володимир ВОЙТЕНКО,**
професор

ПРО КОГО СПІВАЄМО?

П'ятдесят років тому, у минулому столітті, жив на Буковині й працював хоровим диригентом, блискуче грав на акордеоні, писав пісні талановитий музикант Степан Сабадаш. Знали його дуже добре, особливо молодь, бо керував оркестром, який грав на танцях. Тоді дискотек не було навіть у найсміливіших фантазіях, тож юнаки й дівчата танцювали вальси, танго, польки й мазурки під живу музику. І взяти квиток у Будинок офіцерів, “до Сабадаша”, було складно й престижно. Чернівцями ходила легенда про те, що Степан Олексійович своїм мистецтвом акордеоніста підкорив румунську королеву, яка запропонувала йому переїхати до Бухареста, щоб вона могла слухати його гри. Однак він відмовився. Насправді — це зовсім не легенда, а факт біографії Степана Сабадаша. Він уже з раннього дитинства відчував такий потяг до музики, що сам зробив собі скрипку, та струни були зі звичайного дроту, й вона не могла звучати добре. Але допоміг дядько, знайшовши йому в сусідньому селі на Кельменеччині вчителя. Той поправив і скрипку. Батьки — працювати буковинські селяни, зовсім не переймалися синовими музичними клопотами, їм потрібна була його допомога по господарству, в полі. Не приносили радості заняття на скрипці й сусідам, бо хлопець сидів за хатою й виконував вправи, які дав учитель. А вони були мало схожі на музику.

Зрештою, дорослі зрозуміли, що для Степана музика важливіша за все. Вчився він успішно й швидко, опанував різні інструменти, отож із часом підлітка почали запрошувати грати на весіллях разом із дорослими. Згодом Сабадаш став студентом Чернівецької консерваторії (була така в Чернівцях перед Другою світовою війною) і переміг на одному з музичних конкурсів, де його й почула румунська королева...

Румуни втекли з Буковини в 1944-му, тоді ж погнали й німців. Степан Сабадаш почав працювати в оркестрі Чернівецького обласного драматичного театру, диригувати хором трикотажної фабрики, грати на танцях у Будинку офіцерів і... писати пісні. До його зоряної години було ще далеко.

1955 року обласний Будинок народної творчості оголосив конкурс

ЧАРІВНА МАРІЧКА ЖИВЕ В КАРПАТАХ

на крашу музику до вірша “Марічка”, якого написав студент Чернівецького медичного інституту Михайло Ткач. Вирішив узяти участь у цьому конкурсі й Степан Сабадаш, — вірш припав йому до серця.

Історію створення “Марічки” не раз розповідав сам поет у своїх інтерв'ю. Та пощастило почути її з уст героїні — Марії Федорівни Кисилиці, яка й нині мешкає в селищі Путила Чернівецької області.

Марічці було 18 років, вона працювала в районній лікарні на кухні. Влітку 1954 року на практику приїхали студенти Чернівецького медичного інституту. З житлом у Путилі було доволі складно, і головний лікар поселив юнаків у лікарні й там же дозволив харчуватися. Юнаки мали добрий апетит, а на свіжому карпатському повітрі їсти хотілося ще більше, от і вирішили знайти підхід до кухарів. І знайшли досить оригінальний спосіб: доручили Михайлові Ткачу попрацювати “для загальної добра” — написати вірш-посвяту красуні Марічці.

Звичайно ж, Марічка про цю змову й не здогадувалася, а що була чесною й порядною людиною, то хлопців годувала добре. У стосунках була дуже стриманою, на приїжджих не заглядалася, адже мала нареченого — гарного й працюючого юнака.

Сам поет, написавши вірша, також не поспішав дарувати його дівчині. Він зачекав до свята виходу на полонину й там зі святкової сцени прочитав вірш, сказавши, кому він присвячений. Марія Федорівна згадує, що коли почула своє ім'я, мало не спаленіла від сорому й страху: адже невідомо що скаже цей студент! Як тоді батькам і людям в очі дивитися? Але коли почула перші рядки:

*В'ється, наче змійка,
неспокійна річка,
Тулиться близьенько
до підніжжя гір.
А на тому боці там живе Марічка
В хаті, що сховалась
у зелений бір, —*

їй стало приємно, що це — про неї. Відтоді минуло 5 десятиліть, але коли чує по радіо чи телебаченню пісню “Марічка”, завжди згадує той день. Земляки Марії Федорівни також пам'ятають, про кого ця пісня, і, почувши її, телефонують і запитують: “Ти слухаєш свою пісню, Марічко?”

Пісня народилася не відразу. Коли Михайло Ткач повернувся з практики в Чернівці, він відніс вірш в обласний Будинок народної творчості. І було оголошено конкурс на крашу музику до нього. Майже 40 самодіяльних композиторів надіслали свої твори. І пере-

міг Степан Сабадаш — вірш і йому припав до душі. Це вже було 1955 року. Коли щасливий автор приніс пісню в обласну філармонію, йому згодом відповіли, що не можуть узяти її в репертуар, бо — “слабенька”. Однак цій пісні судилася щаслива доля, бо побачила ноти керівник Буковинського ансамблю пісні й танцю Алла Серебрі. І підготувала з хоровим колективом. А згодом “Марічку” вподобав тоді вже заслужений артист України Дмитро Гнатюк. Саме в його виконанні ця пісня стала відомою далеко за межами України.

1961 року Степан Сабадаш, працюючи в Паладі культури працівників легкої промисловості, створив вокальний ансамбль “Марічка”, який існує й сьогодні. Пісня стала візиткою колективу, а її мелодія й нині є позивними радіо “Буковина”.

Несправедливо й сумно було б зводити творчість Степана Олексійовича Сабадаша до однієї пісні. Адже на вершині популярності злітали “Пісня з полонини” на вірші Олени Пономаренко, “Очі волошкови” на вірші Бориса Демківа. Але справедливо буде вважати, що саме “Марічка” стала поштовхом до створення оригінальних пісень іншими талановитими композиторами Буковини. Усього через кілька років після “Марічки” світ завойовувала пісня “Черемшина” Василя Михайлюка, яка 1964 року була визнана однією з найпопулярніших у світі, її перекладали різними мовами, навіть японською. А 1971-го наймолодший на той час композитор Володимир Івасюк створив “Червону руту”, яка вразила всіх своєю довершеностю.

А “Марічка” не забута й сьогодні. І навіть вирази з цієї пісні перейшли в розряд “крилатих”. Правда, не раз доводилося чути звертання до дівчини: “Чарівна Марічко!” або жартівливу характеристику гарної дівчини: “А як усміхнеться, ще й з-під лоба гляне — хоч скажи у воду, кажуть парубки”.

Легка й ніжна мелодія пісні, чудові слова знаходять відгук у серцях людей. І за це подяка 85-літньому маестро Степанові Олексійовичу Сабадашеві.

● Парасковія НЕЧАЄВА



Марія Федорівна Кисилиця з внучкою Мар'яною і автором цих рядків

ЗУСТРІЧ ІЗ МИНУВШИНОЮ

Разом із дітьми вчителі зібрали тут старовинні речі — вишивки, вироби гончарів, предмети побуту. Інша епоха озивається в речах і вчитане в книжках можна тут з успіхом унаочнити. Ось у кутку кімнати — зразок старої сільської печі, розписаної за місцевим звичаєм півниками. Нині так не розписують, бо й піч не в кожному будинку залишилася. Тут вона нагадує про призабуті місцеві традиції.

Праски, годинники, вишивки, старовинна скриня... Ікона. Тут же — куточок хліба. В ювілейний рік Перемоги над фашистськими загарабниками в шкільному музеї стали оформляти куточок бойової слави про учасників радянсько-німецької війни. Адже школа носить ім'я героя-земляка Савелія Довгополого.

У скромному шкільному музеї й дитяче ліжечко зі зразками народної вишивки на покривалі. На ньому — розшита квітами подушечка. І тут же — старий, ще дореволюційний кралецький рушник із церковцею на ньому.

У кутку в музеї спочиває вже “на пенсії” прялка. Вона, правда, не витримала іспиту “мідними трубами”: її позичили для вечорниць у клубі й звідти експонат повернувся пошкодженим (мабуть, веселі вечорниці були... Та навіщо меблі ламати?..).

Ось примостився на підлозі старий дзвін. Спершу думаєш, що він церковний, але, привидившись, бачиш літери МПС — зна-

СЕЛО НАД ЧУМАЦЬКИМ ШЛЯХОМ

Карабинівка — село давнє. Колись лежало воно на чумацькому шляху до Дніпровсько-Бузького лиману. Шлях той пролягав у давнину через Коломак, Карлівку, Кочережки, Карабинівку, Михайлівку, Тимошівку й Сирогузи.

Плеканню історичної пам'яті в сьогоdnішніх школярів служить шкільний музей при Карабинівській середній школі. З його експонатами мене знайомила вчителька історії Марія Тимцова.

чить, станційний, залізничний. Варто примружити очі й уявись, як після сигналу цим дзвоном від сусідньої станції Мізкове (нині — Мінеральна) відходив потяг, котрий і стояв тут не дуже довго... Коли дзвін цей полишив своє місце — в громадянську, як “різали все, що паном звалось”, чи пізніше, коли на зміну традиційному дзвону прийшов електричний сигнал? Це залишається таємницею...

До речі, чому село називається Карабинівкою? Можливо, через карабінерів — добірних стрільців у піхоті й кавалерії? У Росії частини карабінерів існували аж до закінчення Кримської війни — до 1856 року. Ні, як мені пояснили, Карабинівка дістала свою назву за іменем її власника — якогось статського радника Карабинова. Від нього село перейшло до панів Мізків.

Рід цей лишив свій слід в історії Січеславського краю. Дмитро Мізко був першим довголітнім директором Катеринославської класичної чоловічої гімназії, якій цього року виповнюється 200 років. Його тесть, запорозький старшина Легкоступ, був одним із фундаторів

славетного Новомосковського собору. Його син Микола Дмитрович Мізко, який успадкував Карабинівку від батька, став літературним критиком, потрапив до всіх енциклопедій, був знайомий із Гоголем, перекладав російською Шевченка, лишив цікаві спогади про першого українського актора Соленика, дописував у перший український часопис “Основа”. Та, на жаль, про рід Мізків в експозиції шкільного музею нічого не розповідається. Ми домовилися з Марією Василівною про взаємну допомогу та обмін краєзнавчою інформацією.

Над старими глечиками й дерев'яними ночвами висить стара картина, створена в народному стилі одним із місцевих авторів. Сюжет її такий: біля української хати стоять молодий і молода, поряд — такі слова: “Останній раз води напиться, і на тебе, моя мила, подивитися”. Цю наївну картину на фанері, кажуть, намалював дідусь із місцевої родини Шубенків.

В інших людей на горіщі виявили старовинну розписану лаву. Правда, без ніжки — приробили нову. Але все одно: краще на неї не

сідати — експонат же... Тут і старовинна гасова лампа, а зі старої етнографії — грабки, рогацькі й інші знаряддя сільськогосподарської праці. З ними сусідять гребені, якими чесали вовну. Поряд старі дерев'яні санчата, на яких каталися селом дідуся нинішніх школярів.

Як швидко вкриваються пилом історії предмети повсякдення!

Спливли в пам'яті рядки Михайла Чхана:

*Затухає, ламлеться і хруска,
Небо нижча і всиха вода,
І мене колись, мене — етруска,
Вже ніхто ніяк не розгада...*

Як відомо, етруски — одне з найзначніших племен стародавньої Італії — своєю культурою справили значний вплив на започаткування культури Стародавнього Риму. Проте, остаточно зійшовши в першому столітті до нашої ери з історичної арени, лишили по собі чимало загадок... Мабуть, для того й існують музеї, щоб загадок тих не збільшувалося.

● Микола ЧАБАН,
с. Карабинівка Павлоградського р-ну Дніпропетровської обл.

ІМЕНА

НАШ ВИДАТНИЙ ЗЕМЛЯК

Є постаті в історії людства, винаходи і світлий розум яких постійно служать людям, і чим далі вони від нас у часі, тим більше ми осягаємо всю велич їхньої праці.

Одним із таких людей є Петро Іванович Прокопович, винахідник рамкового вулика.

Тільки зрозумівши, що винахід П. Прокоповича гармонійно поєднав природну здатність комах виду апіс мелліфера збирати нектар і виробляти з нього мед із любов'ю людини до цього чудодійного дарунка природи, а також інших продуктів бджільництва, при збереженні самого виробника меду, воску, бджоли медоносною, починаєш розуміти всю велич і значення для людини цього винаходу. Ось де справжня екологія! Ось приклад того, як людство повинно будувати стосунки з природою, а не жити як споживач, що бездумно вкористовує її дари.

Багатющий досвід пасічникування П. Прокопович вирішує віддати людям, і 1830 року в селі Пальчики, поблизу Батурина, відкриває першу в Європі школу пасічників.

Вдячні нащадки вшановують пам'ять великого сина України. На початку червня на батьківщині найвидатнішого пасічника планети, в Батурині, відбулася науково-практична конференція “Видатні діячі Батуринського краю”, присвячена 230-ій річниці з дня народження П. Прокоповича (1755—1850 рр.).

У конференції взяли участь учені, журналісти, краєзнавці з Києва, Чернігова, Сум, Котопана, Глухова, Переяслава-Хмельницького та інших міст і сіл України. Перед науковими доповідями та повідомленнями, з якими виступили Л. Боднарчук, директор Інституту бджільництва ім. П. Прокоповича, С. Білокінь, доктор історичних наук, В. Коваленко, кандидат історичних наук, О. Бузун, голова Бахмацької районної ради та багато інших, було презентовано книгу “Мазепинець з Батурина” В. Залізного, нові конверти Укрпошти з Чернігівської дирекції, представлені М. Панаско, та буклет “Гетьманська столиця” Т. Коржинської. Краєзнавець і художник із Бахмача І. Ковтун презентував свою нову роботу — живописне полотно “П. І. Прокопович демонструє Т. Г. Шевченку свій винахід”.

Учасники конференції здійснили екскурсію заповідником “Гетьманська столиця”, ознайомилися з ходом реставраційних робіт історичних пам'яток, створенням у селищі нової інфраструктури, спорудженням водогону, газифікацією і т. ін., тобто перетворенням столиці Гетьманщини на центр туризму, для чого Батурин має всі підстави.

Батуринське відділення Укрпошти в приміщенні селищної ради, де відбувалася конференція, організувало гасіння поштових марок та конвертів із зображенням ювіляра спеціальним штемпелем із перевідною датою “Гетьманська столиця”, та торгівлю поштовими марками, художніми конвертами й іншими сувенірами.

● Борис КИРИЧОК,
краєзнавець, Бахмацький район



“КРУГЛИЙ СТІЛ”

Чи статті Конституції України (день народження якої, починаючи з 1996 року, святкуємо 28 червня), котрі стосуються української мови, є беззаперечною і все-сильною константою універсального застосування, що унеможливує витіснення національної мови з жодної сфери життєдіяльності українського народу? Чи сформульовані ці статті так, що посилення на них у кожному окремому випадку не потребує підкріплення конкретизуючими законами, рішеннями та іншими нормативними актами? І чи не час (дев'ять років Основному Закону!) поставити крапку в мовному питанні (засадничому з огляду на самоідентифікацію нації) — раз і назавжди, без подальшого ревізування, визначити правовий статус і правове поле для української мови в Українській державі? І припинити продукування “писаних правил” співжиття, не плодяться кількості документів на підтвердження й уточнення цих правил. Демократія потребує твердої норми, яка дає зелену вулицю вільному розвитку особистості й навчає, як уникати червоного світла. Доки такої твердої норми не буде (не тільки в мовному питанні) — громадянин не захищений перед отим імперським рудиментом, який, на жаль, дієвий і нині: “Закон — як дишло...”

У заході, що відбувався у приміщенні Національної спілки письменників України, узяли участь: Павло Мовчан — народний депутат України, голова ВУТ “Просвіта”; Олександр Биструшкін — начальник Головного управління культури, мистецтва та охорони культурної спадщини КМДА; Василь Герасименко — заступник начальника Головного управління освіти КМДА; Юрій Гнаткевич — голова міської організації УРП “Собор”, народний депутат ВР І скликання; Михайло Горинь — голова

УКРАЇНА — БУДЕ УКРАЇНСЬКОЮ?

Чи фіксує Конституція наш ідеал держави

Тема щорічного “круглого столу” “Конституція Незалежної України”, котрий організовує ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, передбачала розмову про стан реалізації конституційних прав і свобод, гарантованих нам державою, передусім, у контексті духовного відродження й розвитку українського суспільства. І тут, як сигнал “SOS!”, виокремилося мовне питання.

УВКР; Валентин Дудка — начальник відділу взаємодії Мінкультури і туризму з Верховною Радою України; Петро Кононенко — директор Інституту народознавства, професор, академік; Анатолій Мураховський — 1-ий заступник голови Комітету з питань свободи слова та інформації Верховної Ради України, народний депутат; Сергій Перчак — провідний спеціаліст відділу експертизи Конституційного Суду України; Микола Чаюк — заступник керівника секретаріату Конституційного Суду України, керівник управління правової експертизи; Михайло Шомін — старший консультант відділу експер-

тизи Конституційного Суду України; Іван Ющук — професор Київського міжнародного університету; Володимир Яворівський — народний депутат України, голова Спілки письменників України; представники громадських організацій і громадяни, небайдужі до проблем реалізації Основного Закону.

Поважне зібрання — люди, активно задіяні у сфері мовної політики, — констатувало, що теперішніх законодавчих механізмів не достатньо для забезпечення функціонування й розвитку української мови; численні законодавчі та підзаконні акти містять суперечливі твердження, можливе їх двояке



Юрій Гнаткевич: “Традиційно ми проводили “круглі столи”, а згодом пікетували Адміністрацію Президента. Нині не пікетуємо. Але якби пішли, то скасували б одне гасло “Кучму геть!” — а решту залишили б”

тлумачення, тому немає чітко окреслених правових меж, завдяки яким українськомовний громадянин почувався б повноправно на своїй території.

Завдяки присутності представників Конституційного Суду України учасники “круглого столу” змогли з’ясувати чимало ключових питань. Наприклад, таке: хто має забезпечувати виконання Основного Закону у Верховній Раді України? Відповідь проста — Голова Верховної Ради України. Хто повинен домагатися виконання держслужбовцями Закону про мови, якщо цього не робить держава? — Громадськість. Окрім моральних важелів впливу, використовуючи інструменти впливу через судові інстанції. Адже досі не створено прецеденту з притягненням до відповідальності за нехтування державної мови там, де вживати її зобов’язує закон.

Критичні зауваження на адресу влади, що лунали під час засідання, слід сприймати не як бажання кинути

камінь у город Президента і його команди, а радше — як конструктивні застереження від хибних кроків задля загальної справи національного відродження — в усіх напрямках, а не лише у сфері матеріальній. Бож небезпідставно Павло Мовчан охарактеризував нинішню модель розвитку суспільства як економіко-центристську, що не відповідає прагненням і сподіванням національно-патріотичної громадськості — того Майдану, завдяки якому й постала нинішня влада. І Майдан пам’ятає слова Віктора Ющенка про те, що Україна буде українською.

Учасники заходу вирішили не віддавати української справи у владні руки, адже в оточенні Президента мало виразний націоналістичний складник, і тому наголошували на ролі громадськості в обстоюванні принципових питань національного розвитку, питань, щодо яких компромісу бути не може.

• Олександра ТКАЧ

ПРОЕКТ

УХВАЛА “КРУГЛОГО СТОЛУ”

1. Створити Громадську раду для контролю за реалізацією Ст. 10 Конституції України. До складу Громадської ради мали б увійти представники національно-патріотичних організацій: “Просвіти”, КУІН, УНП, УРП “Собор”, НРУ, КУН та інших.

2. Доручити організаторам “круглого столу” домогтися зустрічі з Президентом, Прем’єр-міністром, Головою Верховної Ради України з метою обговорення пропозицій Громадської ради щодо дотримання статей Конституції України, які стосуються української мови.

3. Громадській раді ініціювати позови проти злісних порушників Ст. 10 Конституції України в усіх регіонах і домогтися звільнення з роботи за порушення службовцями мовного чинного законодавства, Конституції України.

4. Забезпечити виконання Ст. 11 Конституції України щодо консолідації української нації, звернутися до Голови Верховної Ради України з вимогою реагувати відповідно до вимог Конституції, коли депутати виступають у Верховній Раді України недержавною мовою.

5. Відновити викладання українознавства в навчальних закладах.

6. Привернути увагу громадськості до потреби виховувати дітей на національно-патріотичних засадах.

29.06.2005



Олександр Биструшкін: “В особі Головного управління культури українська патріотична громадськість матиме захисника”

ТЕЗИ

Пріоритетне завдання уряду — забезпечення відкритості в реалізації стабільної, зрозумілої громадянам економічної й соціальної політики, формування зрілого громадянського демократичного суспільства. Стрижнева ідея державної політики України — європейський вибір. Певна річ, без свободи слова та інформаційної діяльності, без прозорості процесу державного управління цього досягти неможливо.

За період існування України як незалежної держави зроблено багато для правового врегулювання прав громадян на здобуття інформації та забезпечення свободи слова в Україні. Набрал чинності значний масив законів та інших нормативних актів, які прямо чи опосередковано регулюють забезпечення зазначених прав.

Чинне інформаційне законодавство України створює можливості для вибору інформації, виявлення й поширення думок і поглядів, створює умови для підвищення інформаційної безпеки держави.

Загалом, законодавство України про свободу слова відповідає європейським і світовим вимогам. Зокрема статті 10 Конвенції про захист прав та основних свобод людини та статті 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, у яких закріплено, що кожна людина має право на свободу вираження поглядів.

Конституцією України чітко визначено політико-правовий зміст свободи слова. Відповідно до Статті 34 кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію ус-

БЕЗ СВОБОДИ СЛОВА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ



но, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Реалізацію цих прав закон обмежує, коли йдеться про національну безпеку, територіальну цілісність або дотримання громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров’я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, здобутої конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя.

Частина третя Статті 15 Конституції України визначає, що цензура заборонена.

Стаття 32 Конституції України визначає, що не допускається збирання, зберігання,

ВИСТУП в. о. Голови Держкомтелерадіо України А. Мураховського на “круглому столі” на тему: “Конституція незалежної України”

використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знаходитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім’ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Ці гарантії закріплено у відповідних законах України, указах Президента України та постановках Кабінету Міністрів України.

Так, Законом України “Про інформацію” визначено загальноправові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплені права осіб на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України.

Позитивним зрушенням у законодавстві є визначена статтею 45-1 Закону України “Про інформацію” заборона цензури й заборона втручатися у професійну діяльність журналістів і засобів масової інформації ор-

ганам державної влади або органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам.

Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов’язків, за критику, здійснювані посадовою особою або групою осіб за передньою змогою, тягне за собою кримінальну відповідальність відповідно до Кримінального кодексу України (стаття 171 Кримінального кодексу України).

Нікого не можна притягнути до відповідальності за висловлення оцінних суджень.

Закони України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, “Про телебачення і радіомовлення”, “Про інформаційні агентства” закріплюють правові основи діяльності в Україні засобів масової інформації.

Порядок використання та фінансування державних і недержавних засобів масової інформації щодо висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначено Законом України “Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації”.

Спеціальні норми державної підтримки засобів масової інформації й соціального захисту журналістів містить Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”.



УСЛІД ПОДІЇ

Чотири дні роботи, близько 630 доповідей, прочитаних на пленарних і 111-ти секційних засіданнях, згрупованих у 5 тематичних блоків (історія; мовознавство; літературознавство; культурологія і етнологія; суспільні науки, освіта, історія науки), плюс 6 консолідованих “круглих столів”. Таким були масштаби Шостого міжнародного конгресу українців, який днями завершився в Донецьку. Нагадаємо, що цей представницький форум відбувається раз на три роки в одному з університетських міст України. Попри такий часовий проміжок організаторам конгресів щоразу, крім концептуальних наукових проблем, доводиться стикатися з банальною, але від того не менш дошкульною проблемою врізання бюджету. У тому числі — на оприлюднення доповідей.

Гортаючи програму конгресу (це чимала брошура), переполююєшся повагою до упорядників цього документа, які продемонстрували системність бачення сучасної української гуманітаристики, зуміли запропонувати цікаву рубрикацію проблем і сформулювали доволі креативний запит для наукової спільноти українців (слід відзначити роботу голови Програмного комітету — відомого українського історика Ярослава Грицака). Однак монументальність програми має, як на мене, і зворотний бік: кожний окремо взятий учасник форуму не в змозі скласти комплексне уявлення про конгрес. Це ж бо одна наукова подія (ідеться, передусім, про міждисциплінарність як основну засаду форуму). А що вже казати про тих, хто не зміг потрапити на це поважне зібрання. Матеріали попередніх форумів фактично не потрапили до наукового обігу. Такий стан справ провокує питання про доцільність проведення подібних конгресів через їхній суспільний нуль-ефект. Але не поспішаймо з висновками, а запитання сприймемо як привід з’ясувати ситуацію. Наразі пропонуємо декілька тез щодо підсумків Шостого конгресу Міжнародної асоціації українців (МАУ) від Миколи Жулинського як представника Оргкомітету заходу. У наступних числах “Слова Просвіти” сподіваємося навести думки інших учасників конгресу.

ШОСТИЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС УКРАЇНІСТІВ: ВИСНОВКИ І ОЦІНКИ



— **Миколо Григоровичу, нам відомо, що за кілька днів до початку конгресу ситуація з виконанням його кошторису була катастрофічною. Як удалося залагодити цю справу, і чому взагалі таке могло статися?**

— Почнемо з того, що П’ятий конгрес МАУ, який 2002 року відбувся в Чернівцях, вдалося провести на належному рівні тому, що, перебуваючи в уряді на посаді віце-прем’єра з гуманітарних питань, я встиг заздалегідь (ще 2001 р.) передбачити в Держбюджеті відповідні кошти. Цього року виникли складнощі, оскільки в бюджеті ці гроші не були передбачені і доводилося їх здобувати через міністра економіки Сергія Тереховича і міністра фінансів Віктора Пинзеника. Писали листи на адресу Президента України, Прем’єр-міністра. Багато зусиль доклав віце-президент МАУ Ярослав Грицак.

Незавдово до початку конгресу з’ясувалося, що серед готелів Донецька не проведено тендер на право розміщення учасників конгресу, і кошти на проживання — а це близько трьохсот тисяч гривень — не можуть надійти на рахунок. Але слід подякувати Володимирові Шевченку, ректорові Донецького університету, який, скільки я знаю, під власну відповідальність позичив великі гроші для проведення конгресу. Частина

коштів надійшла від Національної академії наук.

— **Кому належала ідея провести Шостий конгрес саме в Донецьку?**

— Іванові Михайловичу Дзюбі. Він зробив дуже цікаву і змістовну доповідь на пленарному засіданні — “Донецька складова української культури”, яка викликала жваве обговорення. А перед початком форуму Іван Михайлович присвятив нам багато часу, щоб показати ті місця, де минуло його дитинство, де він навчався і починав свою трудову діяльність. Він із захопленням показував нам кар’єри, де видобували доломіт, а на мене цей об’єкт справив моторошне враження — наче місячний краєвид зблизька. Іван Михайлович знаходить красу в кожному териконі й із теплотою про них розповідає. Дзюбу на Донеччині шанують і поважають, він почесний професор Донецького університету.

— **Що Ви можете сказати стосовно до програми конгресу?**

— Надзвичайно цікава програма. Дуже актуальні й гострі проблеми винесено на обговорення. Але провести повноцінну дискусію було дуже важко, бо люди переходили з однієї секції в другу, з одного “круглого столу” на другий, з презентації — на презентацію. У цьому казані, у цьому постійному вируванні зосередитися було надзвичайно важко.

На жаль, виявилось переважанням пленарне засідання, яким розпочалася робота конгресу: шість ґрунтовних доповідей за дві години та ще й виступ віце-прем’єр-міністра з гуманітарних і соціальних питань Миколи Томенка (цей виступ не було включено до програми). На міжнародних наукових форумах так не роблять — для того, щоб виступ чи доповідь було включено до програми, потрібна згода Оргкомітету. Частина промови М. Томенка викликала різко негативну реакцію в учасників конгресу (віце-прем’єр висловив справедливі, але не зовсім приємні зауваження). Після виголошення доповіді пан Томенко, на жаль, відразу залишив залу засі-

дань, а з ним — міське й обласне керівництво. Це теж дуже не сподобалося учасникам конгресу, бо в такий спосіб зневажено наукову етику. Адже промовець має вислухати аудиторію.

— **А в чому відмінність програми нинішнього конгресу від попереднього, П’ятого, який 2002 року відбувся в Чернівцях?**

— Цього разу багато уваги було приділено Помаранчевій революції, впливові цієї події на загальну атмосферу в українському суспільстві. Революції було присвячено три “круглих столи” із шести, обговорювалися теми: “Українське суспільство до і після Помаранчевої революції”; “Помаранчева революція та її сприйняття в Польщі”; “Опозиційні рухи другої половини ХХ — початку ХХІ століття та Помаранчева революція 2004 р.” Роботу окремої секції присвячено 40-річчю написання Іваном Дзюбою праці “Інтернаціоналізм чи русифікація?”. Було презентовано превидання цієї книги (з додатком, де вперше оприлюднено багато документів, які супроводжували її появу), здійснене Видавничим домом “КМ Академія”. Відбулася жвава дискусія, яка торкалася проблем функціонування української мови в теперішніх реаліях. Ішлося про державну мову як чинник консолідації політичної нації. Висновки були невтішні, бо ситуація навколо української мови, її статусу, авторитету, її поширення в суспільстві залишається доволі тривожною. Для прикладу: на сьогодні в Донецьку діють лише чотири українськомовні школи, виходить лише одна українськомовна газета — “Донеччина” (накладом 1000 примірників) — із-поміж 999 зареєстрованих друкованих видань. Так, у статуті 679-ти з них зазначено, що вони вживають українську мову поряд з іншими, але в якому обсязі?! Отже, проблеми, порушені Дзюбою сорок років тому, як на тепер є ще актуальнішими, ніж тоді, коли писалася ця праця.

● Підготував
Микола СКИБА

НАМ ВІДПОВІДАЮТЬ

Шановні доброді!

Національна рада уважно ознайомилася з матеріалами VII з’їзду Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка й цілком розділяє думку, що питання відродження рідної культури та мовне питання в Україні нині не втратили своєї актуальності й потребують конструктивного вирішення.

Зокрема, що стосується мови вітчизняного телерадіопростору, то повідомляємо, що зі свого боку Національна рада робить усе можливе, аби державна мова в Україні функціонувала відповідно до свого статусу.

Так, моніторинговий центр контрольо-аналітичного управління здійснює постійний контроль за рівнем використання загальнонаціональними телерадіокомпаніями української мови. На це звертається особлива увага під час перевірок діяльності телерадіоорганізацій.

Майже на кожному засіданні Національна рада розглядає інформацію щодо дотримання ТРО ліцензійних умов у частині “Мова (мови), якою (якими) вестимуться передачі”. До компаній, які порушують ці умови, застосовуються санкції, передбачені чинним законодавством.

14 квітня 2004 року Національна рада ухвалила рішення № 317 “Про виконання законодавства України щодо мови телерадіопередач і програм”.

Підставою для ухвали зазначеного рішення стало саме незадовільне виконання вітчизняними телерадіоорганізаціями законодавства України щодо мови теле- і радіопрограм та передач. При цьому було враховано специфічні умови й історичні традиції різних регіонів України, важливість міжнаціонального діалогу, а також проаналізовано реальний стан використання мов у вітчизняному телерадіомовленні (більшість телерадіопрограм транслюються недержавною мовою, тоді як, за даними перепису, для 67,5 % мешканців України рідною є українська мова).

Пункт 2 рішення Національної ради № 317 передбачає: “Вказати телерадіоорганізаціям, які користуються загальнонаціональними каналами мовлення або ведуть міжрегіональне ефірне мовлення... на загальну необхідність забезпечення належних обсягів ефірного мовлення українською мовою та на невідкладне приведення своєї інформаційної діяльності у відповідність із вимогами чинного законодавства щодо мови програм і передач...”

Водночас цим рішенням затверджено “Рекомендації щодо визначення мови програм і передач у програмних концепціях телерадіоорганізацій, які ведуть мовлення на території України або претендують на отримання ліцензії”.

Нині згідно з пунктом 7 рішення № 317 при переоформленні чинних ліцензій на мовлення записи щодо мови програм і передач телерадіокомпаній приводяться у відповідність зі статтею 9 Закону України “Про телебачення і радіомовлення” з урахуванням положень Рекомендацій.

Також інформуємо, що протягом останнього періоду Національна рада на своїх засіданнях розглядала питання, що зокрема стосуються порушення телерадіоорганізаціями ліцензійних умов у частині “Мова ведення програм”. У ході розгляду було винесено попередження ТОВ “ТРК Одеської національної юридичної академії “Академія” та “ЗАТ “Телекомпанія “ТЕТ”.

Окрім того, нещодавно Національна рада провела дві спільні наради з керівниками теле- та радіокомпаній, де розглядалося мовне питання.

Гадаємо, що послідовні й цілеспрямовані дії нового складу Національної ради призведуть до збільшення обсягів мовлення державною мовою в ефірі телерадіоорганізацій усіх форм власності.

І. КУРУС,

заступник голови Національної ради

Шановний Павле Михайловичу!

У зв’язку з Вашим депутатським запитом щодо відновлення у структурі Кабінету Міністрів України Департаменту з питань мовної політики інформуємо, що зазначена пропозиція зараз вивчається відповідними центральними органами виконавчої влади.

Оскільки її реалізація потребує внесення змін до структури відповідного центрального органу виконавчої влади й додаткових бюджетних видатків, відповідне рішення буде прийнято в установленому порядку з урахуванням зазначених обставин.

З повагою

Віце-прем’єр-міністр
Микола ТОМЕНКО

ВИБІР НЕМОЖЛИВИЙ

Норми державної підтримки чинні щодо всіх засобів масової інформації, незалежно від їх ідеологічного і політичного спрямування.

Найважливішою передумовою існування політичних свобод, у тому числі й свободи слова, є конституціоналізм. Однак декларовані наміри не завжди відповідають реальній ситуації. Лише функціонування ефективного державно-правового механізму, заснованого на принципах: влада закону, а не окремих осіб; чіткий розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову; відкритість і прозорість управлінського процесу, — може забезпечити втілення в життя конституційних прав наших співвітчизників на свободу слова та інформації.

Треба визнати: залишається ще багато нерозв’язаних проблем стосовно до законодавчого врегулювання взаємин в інформаційній сфері. Наприклад, Конституція України визначає випадки, коли право на свободу слова зазнає обмежень. Водночас ці обмеження, викладені в загальній формі, не мають конкретного змісту. А отже, можуть використовуватися з метою порушення конституційних прав громадян. Так, публікація в засобах масової інформації (навіть достатньо обґрунтована) про недоліки в роботі або зловживання службовим становищем із боку представників державної влади може розглядатися як загроза національній безпеці або як така, що підриває авторитет правосуддя.

Тому потрібно якнайшвидше розробити й ухвалити відповідні законодавчі акти, в яких підстави для обмеження свободи слова

було б чітко визначено, щоб унеможливити різноманітності.

Потрібно своєчасно адаптувати інформаційне законодавство до нових умов суспільного розвитку, пов’язаних із побудовою інформаційного суспільства та створенням ефективних механізмів реалізації законів.

Є нагальна потреба кодифікувати інформаційне законодавство.

Для уніфікації чинного законодавства, що вноормує інформаційну сферу, і погодження його з вимогами міжнародного права, розробляється **Інформаційний кодекс України**. Основна мета Кодексу — правове забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина у сфері інформації, зокрема: реалізації свободи слова; прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; забезпечення права кожного на доступ до відкритих державних і суспільних інформаційних ресурсів.

Свобода інформації, або вільний доступ до інформації — основний інструмент для впровадження механізму розподілу відповідальності між тими, хто управляє, і тими, хто є об’єктом управління. Як результат, з’являється нова модель суспільства, що ґрунтується на новому типі демократії — демократії діалогу, або демократії участі.

Для функціонування ЗМІ вирішальне значення мають правові норми, які регулюють доступ до інформації та порядок використання здобутих відомостей. Інформаційні потоки регульовані численними законами, які передбачають відкритий або обмежений доступ до важливих відомостей. Кон-

ституція України містить загальні формулювання основних прав громадян на свободу слова й доступ до інформації.

Одним із пріоритетних завдань влади є забезпечення відкритості й прозорості в реалізації державної політики, удосконалення інформаційного середовища для сприяння розвитку громадської ініціативи, створення умов для безперешкодного доступу засобів масової інформації та громадян до відкритої інформації, формування зрілого громадянського демократичного суспільства.

Ці ключові принципи не лише декларуються **Програмою діяльності Кабінету Міністрів України “Назустріч людям”**, але й утілюються в життя.

В Україні Закон “Про інформацію” ухвалено 1992 року, ще до ухвалення Конституції України, і окремі його норми вже не відповідають реаліям. У зв’язку із цим Державний комітет телебачення і радіомовлення України розробив проект Закону України “Про інформацію (нова редакція)”, щоб погодити його з Конституцією, іншими нормативно-правовими актами в інформаційній сфері, зважаючи на норми, вимоги й стандарти європейського права.

Близько 50 держав світу мають закон про свободу інформації, у багатьох державах такий закон розробляють нині. Головна мета законодавчих актів про свободу інформації — визначити, якою мірою має бути доступною суспільна інформація для громадян і організацій і якими мають бути гарантії її доступності.

Ухвалення Закону й успішна реалізація його статей підтвердить незмінність закріпленого в Конституції України права на інформацію, створить найсприятливіші умови для задоволення інформаційних потреб громадян, стане запорукою демократичного розвитку держави.



ФЕСТИВАЛЬ

Кіновідеофестиваль “Відкрита ніч” (арт-директор Михайло Ілєнко) справедливо зажив реноме творчого форуму, орієнтованого на талант і максимально вільного від кон’юнктури та кланових упереджень. Кредо фестивалю полягає у підтримці творчої полеміки в сучасному кіно України та відкритті нових імен. Цілком закономірно, що, маючи такі завдання, “Відкрита ніч” робить ставку саме на короткий метр. Це — єдиний формат, у якому студенти мають змогу втілювати свої курсові та дипломні проекти, цей формат максимально доступний для кожного, хто не обділений хистом до “кадрування” світу. А головне — і це засвідчила цьогорічна фестивальна програма — короткий метр дає можливість максимально зосередитися на засобах мистецького вислову.

А щодо декларованої організаторами творчої полеміки, то, я гадаю, вона відбулася. (Принаймні в просторі цієї кіноночі, на невеличкому п’ятачку київської землі, на горі Уздихальниці. Піднесена над Андріївським узвозом і Подолом та обмежена зусібч стрімкими схилами, ця твердиня українського кіно справді є найкращою його метафорою). І як можуть не полемізувати між собою такі різножанрові роботи? Скажімо, з одного боку — сентиментальне ностальджі “Михайлюки” з лейтмотивом “Мой адрес не дом и не улица...”, з фактурою у формі “Москвича” 410-ї моделі, ситцевих суkenок, рюкзака “колобок” та безформного парусиного картуза зразка 80-их (а може, то були 70-ті?), з другого боку — психоаналітичний відеоперформанс Оксани Чепелик “Хор глухонімих”. Або документальний сюрреалізм “На болотах” і ультраурбаністична психодрама “Безконечність”. Але про що можуть між собою сперечатися і малі, і старі збирачі журавлини із забутого Богом і людьми Старого села на Рівненщині й рафіновані столичні юнаки і юнки, які сповна віддаються вигадливим тілесним пристрастям, й однаково не задоволені життям? Чи про що можуть говорити між собою братки і “бригадири” з фільму “Олігарх” Олександра Росича — та носії збирачі традицій і духовних скарбів із документальної стрічки “Консонанс”? Хоча... герої стильово зразкової, але безсюттєвої мелодрами “Берег” і мелодраматизованої зарисовки “Прощавай” з упізнаваними майданними реаліями (і згодом — постмайданними комплексами), напевне, могли б між собою порозумітися — принаймні на ноті безпорадності і пронизливої самотності, але... вони справді перебувають на різних берегах життя. На якомусь із цих берегів перебувають Він і Вона



УКРАЇНСЬКЕ КІНО: ПОГЛЯД ІЗ ГОРИ УЗДИХАЛЬНИЦЯ — КРІЗЬ ОДНУ ВІДКРИТУ НІЧ У НАПРЯМКУ СПОДІВАНОВОГО СВІТАННЯ

зі стрічки “Софія”, персонажі “п’єси, яка не має сенсу, поки не станеться диво. А чи станеться Воно?” А коли диво таки трапляється, як із героєм фільму Тараса Томенка “Пересохла земля”, котрий здибав у пустелі ангела, то ми намагаємося це диво комерціалізувати і, зрештою, залишаємося з розбитими ілюзіями.

Та попри сполучання несполучного в коктейль-сеансі однієї Ночі не відчувається конфлікту естетик та ідеологій. Причин може бути кілька. Або все так безнадійно, як у перформансі Оксани Чепелик. Або навпаки — наша надія лише пробивається розрідженим промінням з обрію на сході, а наразі холод і безпроглядність ночі примушує всю цю різноголосу і різношерсту публіку тулитися одне до одного на спільній купині, аби хоч якось добути до світання. Останнє здається вірогіднішим. Утім, це моя, глибоко суб’єктивна думка, яка сформувалася після того, як фестивальний коктейль було проковтнуто на одному подиху і, відіспавшись після короткої літньої кіноночі, я прокинувся з відчуттям: “Хочу ще”.

Ну, а хто таки хоче полеміки, може посперечатися з журі фестивалю, яке так розподілило відзнаки: кращим ігровим фільмом визнано “Пе-

ресохлу землю” Тараса Томенка, кращий неігровий фільм — “Анатомія пострілу” Тараса Кушніра. Призи в інших номінаціях, а разом із ними і призовий фонд (який цього року становив близько двадцяти тисяч гривень) розподілено так. Конкурс анімаційного кіно (студент): фільм “Погана прикмета” (режисер Оксана Черненко). Конкурс анімаційного кіно (проф): фільм “П’єса для трьох акторів” (режисер Олександр Шмигун). Конкурс ігрового кіно (студент-відео): відеофільм “Михайлюки” (режисер Сергій Крутін). Краща операторська робота (студент-сінема): оператор Михайло Марков, кінофільм “Пересохла земля”. Краща операторська робота (студент-відео): оператор Олена Чеховська, відеофільм “Почути”. Краща операторська робота (проф-сінема): оператор Тарас Кушнір, кінофільм “Анатомія пострілу”. Краща режисерська робота (студент-сінема): режисер Олексій Росич, кінофільм “Олігарх”. Краща режисерська робота (студент-відео): режисер Ольга Шульгіна, відеофільм “Оживлення картини”. Краща режисерська робота (проф-сінема): режисер Вікторія Мельникова, кінофільм “Консонанс”. Спецприз фестивалю за звукове оформлення фільму:

“Банка”, композитор Максим Демиденко. Спецприз фестивалю “Вчителю, реАНІМАТОРУ”: Євген Сивокінь. Приз глядацьких симпатій: “Гномик”, режисер Роман Барабаш. Приз (від Оргкомітету): “Блукаючи поміж”, режисер Анатолій Лавренишин. Приз від спонсора (“Нова студія” — медіаінвестиційна компанія): фільм “Почути”.

Так, полемізувати є про що, але чи не краще посперечатися з тими, хто певен, що в Україні відсутній кінопроцес. Якщо навіть ми погодимося із цією тезою, беззаперечним залишається інший факт “однієї ночі українського кіно”: у нас є потужне кіномислення, кінобачення. А ці складові кінопроцесу, наче добра закваска, потребують середовища, матеріальної бази і хоча б елементарних технологічних умов. Саме так, погоджуючи інфраструктуру з органічними формами кінотворчості, ми здобудемо розвинуту кіноіндустрію. Але не навпаки. Хочеться сподіватися, що симпатіки фестивалю, — а ними виявилися віце-прем’єр із гуманітарних питань Микола Томенко, Голова Верховної Ради України Володимир Литвин, міністр культури і туризму Оксана Білозір — зрозуміють це.

Микола СКИБА

ПАМ’ЯТЬ ПРО ТРАГЕДІЮ, або МІЛЬЙОН ПАРАШУТИКІВ ВІД НЕДИ НЕЖДАНОЇ



Попри складний для сучасної української драматургії час молоді драматурги, режисери, актори знаходять можливість донести до глядача свою творчість. Не завжди це відбувається тоді, коли хочеться, але все-таки... Ось так і з моноп’єсою Неди Нежданої “Мільйон парашутиків”, прем’єру якої в Києві (5 квітня 2005 року вистава відбулася в Чернівцях) присвячували Дневі Перемоги, але пройшла прем’єра аж тепер: не було приміщення, підтримки. Режисер Юлія Гасиліна каже, що сподівання на підтримку вистави єврейськими громадами (адже сюжет якраз про долю євреїв за Другої світової) не справдилися — занадто закриті ці утворення. Але, незважаючи на все це, моновистава, зіграна Валенти-

ПРЕМ’ЄРА

ною Головка, мала неабиякий успіх, ознакою чого була не присутність телекамер, а схвилювані обличчя і сльози глядачів, викликані сюжетом — історією української попелюшки, яка має дістати спадок від незнайомої американської бабусі, якщо прочитає щоденник родички, розстріляної в 41-му році, і зіграє його, відгадавши таємне бажання американки — розсіяти над містом мільйон парашутиків з іграшками для мертвих, живих і народжених дітей. Щоправда, у виставі парашутиків було трохи менше і без іграшок, але глядачів це, схоже, не розчарувало.

Марія КРИШТОПА

СЛОВО Просвіти



Засновник:
Всеукраїнське товариство
“Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Літературний редактор
Анатолій ВЕНЦОВСЬКИЙ
279-49-47

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ культури
Микола СКИБА
279-49-47

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
270-55-57

Спеціальний кореспондент
Радміла КОРЖ
279-39-55

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
278-63-69

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301227

Загальний наклад — 32000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою
право редагування та скорочення
текстів.

При використанні наших
публікацій посилання на “Слово
Просвіти” обов’язкове.

Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,19 грн.